Jaarbericht 2011

Procesvertegenwoordiging Hof van Justitie van de EU

Inbreng van de Nederlandse regering

Inhoudsopgave

Voorwoord 6

1 Procesvertegenwoordiging bij de Europese Hoven 10

Plaats en bezetting 11
Zaakbehandeling 11
Zaken voor het Hof van Justitie en het Gerecht 12
Prejudiciële zaken 12
Rechtstreekse zaken 13
Prejudiciële spoedprocedure en versnelde procedure 14
Advieszaken 14
Zaken voor het Ambtenarengerecht en het EVA-Hof 15
De Raadswerkgroep Hof 15
Het Agentennetwerk 15
Kennisoverdracht 16

2 Uitspraken van het Hof van Justitie van de EU en van het EVA-Hof 18

Uitspraken van het Hof van Justitie van de EU 19

Prejudiciële zaken 19
Asiel en Migratie 19
Burgerschap 21
Burgerlijke en handelszaken – EEX-verordening 23
Consumentenbescherming 25
Douane 26
Externe betrekkingen – Associatieverdrag Turkije 29
EVO-Verdrag 31
Fiscaal recht - Directe belasting 32
Intellectueel eigendom 34
Landbouw 35
Mededinging 36
Milieu 38
Sociaal recht 40

Strafrecht 41
Vennootschapsrecht 43
Vrij verkeer 44
Diensten 44
Goederen 45
Kapitaal 46
Personen 48

Rechtstreekse zaken 49
Nederland als partij 49
Nederland als verzoeker: direct beroep 49
Nederland als verweerder: inbreukprocedures 50
Nederland als interveniënt 52
Inbreukprocedures 52
Aansprakelijkheid EU 53
EU-procesrecht 54

Adviezen 56

Doorhalingen en beschikkingen 57

Uitspraken van het EVA-Hof 57

Bijlagen 60

Bijlage 1
In 2011 gewezen arresten met Nederlandse inbreng, op nummer gesorteerd 61
Bijlage 2
Aanhangige zaken op 31 december 2011 met Nederlandse inbreng, op nummer gesorteerd 64
Bijlage 3
Statistieken van de Nederlandse inbreng bij de Europese Hoven in 2011 71

Voorwoord

Hierbij presenteren wij u het zesde jaarbericht van de Nederlandse procesvertegenwoordiging bij de Europese hoven in Luxemburg. Middels dit jaarbericht willen wij u inzicht geven in de werkzaamheden van de Nederlandse procesvertegenwoordiging en u informeren over de inbreng van de Nederlandse regering in zaken die het afgelopen jaar door deze Europese hoven zijn gewezen.

De rechtspraak van de Europese hoven is van groot belang voor Nederland. Hun uitspraken dragen namelijk bij aan belangrijke rechtsontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het Nederlandse recht en beleid. Naar aanleiding van de Europese jurisprudentie moet de nationale regelgeving of uitvoeringspraktijk soms worden aangepast. Het is dan ook belangrijk om invloed uit te oefenen op deze rechtsontwikkelingen. Nederland is daarom een actieve lidstaat bij de Europese hoven en brengt regelmatig haar visie naar voren in Luxemburg.

Ook in 2011 hebben de Europese hoven in Luxemburg belangrijke bijdragen geleverd aan de ontwikkeling van het Unierecht. Zo heeft het Hof van Justitie met de arresten *Zambrano*, *McCarthy* en *Dereci* de reikwijdte en de grenzen van het Unieburgerschap nader uiteengezet. Ook heeft het Hof van Justitie zich het afgelopen jaar meermaals uitgesproken over de Europese rechtsorde, onder meer in het *advies 1/09* en in de *Air Transportation* zaak. Belangrijk voor de Nederlandse regering was ook de Nederlandse prejudiciele zaak *National Grid*, waarin het Hof voor het eerst uitspraak heeft gedaan over de verenigbaarheid met het Unierecht van zogeheten 'exitheffingen'. U vindt een bespreking van deze zaken in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht.

Het griffiejaar 2011 heeft ook in het teken gestaan van de modernisering van de Europese procesvoering. Zo is eind november het e-Curia systeem geïntroduceerd waarmee processtukken voortaan langs elektronische weg worden uitgewisseld met het Hof van Justitie van de EU. Ook wordt op dit moment in de Raadswerkgroep Hof onderhandeld over de modernisering van het procesreglement en van het Statuut van het Hof.

Ten slotte is in 2011 een nieuwe Nederlandse rechter benoemd bij het Gerecht voor Ambtenarenzaken. De beëdiging van René Barents vond plaats op 6 oktober 2011.

Het afgelopen jaar hebben het Hof van Justitie, het Gerecht en het EVA-Hof 55 zaken afgedaan waaraan de Nederlandse regering een bijdrage heeft geleverd. Van de in totaal 44 prejudiciële zaken zijn 15 arresten gewezen naar aanleiding van verwijzingen van Nederlandse rechters en 29 naar aanleiding van verwijzingen uit andere lidstaten. De Nederlandse regering was daarnaast betrokken bij 10 uitspraken in rechtstreekse procedures bij het Hof van Justitie en het Gerecht. In drie van deze zaken trad Nederland op als verweerder in inbreukprocedures die de Europese Commissie tegen Nederland was gestart. Tevens trad de Nederlandse regering in één zaak op als eiser in een beroep tegen een staatssteunbeschikking van de Commissie. Hiernaast heeft Nederland in 6 rechtstreekse zaken geïntervenieerd aan de zijde van één van de partijen bij het geschil. Ten slotte heeft de Nederlandse regering haar visie naar voren gebracht in het *advies 1/09* van het Hof van Justitie. Van de in totaal 55 uitspraken die in dit jaarbericht worden besproken, komt het oordeel van de Europese hoven in een ruime meerderheid van de zaken overeen met het door de Nederlandse regering ingebrachte standpunt.

Dit jaarbericht is ingedeeld in 2 hoofdstukken. In hoofdstuk 1 wordt een kort overzicht gegeven van de werkzaamheden van de Nederlandse procesvertegenwoordiging bij de Europese hoven. Tevens worden de verschillende typen zaken en procedures bij deze hoven nader toegelicht. In hoofdstuk 2 zijn samenvattingen opgenomen van alle uitspraken van de Europese hoven waaraan Nederland heeft deelgenomen. Ook in 2011 bestrijken deze arresten een breed scala aan onderwerpen, zoals asiel en migratie, burgerschap, douane, externe betrekkingen, fiscaal recht, mededinging, vennootschapsrecht en de fundamentele vrijheden.

Ik hoop dat dit jaarbericht u bruikbare en inzichtelijke informatie zal bieden over de Nederlandse procesvertegenwoordiging in Luxemburg. Vragen of suggesties met betrekking tot dit jaarbericht kunt u te allen tijde aan ons sturen op het adres *DJZ-ER@minbuza.nl* en worden zeer op prijs gesteld. Ook voor overige informatie over de vertegenwoordiging van de Nederlandse regering bij het Hof van Justitie, het Gerecht en het EVA-Hof kunt u contact met ons opnemen. Daarnaast kunt u de website van het Expertise Centrum Europees Recht bezoeken (www.minbuza.nl/ecer).

Ik dank in het bijzonder Clio Zois voor het werk dat zij voor dit jaarbericht heeft verricht.

Den Haag, maart 2012

Namens de gemachtigden bij het Hof van Justitie van de EU en het EVA-Hof,

Corinna Wissels,

Hoofd van de afdeling Europees recht,
Ministerie van Buitenlandse Zaken

Mielle Bulterman, Hoofd Hofcluster
Babette Koopman
Jurian Langer
Marlies Noort
Michelle de Ree
Charlotte Schillemans

Esther Verschuur, secretaris ICER-H
Margo Crucq, griffier

1

Procesvertegenwoordiging bij de Europese Hoven

Plaats en bezetting

Nederland is een actieve lidstaat bij de Europese hoven. Onder de 'Europese hoven' zijn in de context van dit jaarbericht begrepen het EU-Hof van Justitie, het EU-Gerecht, het EU-Ambtenarengerecht en het Hof van de Europese Vrijhandelsassociatie (het EVA-Hof) maar niet het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM).

De procesvertegenwoordiging namens de Nederlandse regering bij de Europese hoven wordt gevoerd door zeven gemachtigden van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze gemachtigden behoren tot het Hofcluster van de afdeling Europees recht (DJZ/ER), één van de afdelingen van de Directie Juridische Zaken. Het hoofd van de afdeling Europees recht is ook gemachtigd. Zij is verantwoordelijk voor de coördinatie van de procesvoering en treedt bij zittingen regelmatig op namens de Nederlandse regering. Het Hofcluster wordt ondersteund door een griffier. Deze griffier is met name belast met de registratie van de zaken, de stroom van processtukken van en naar de Europese hoven en de distributie van de stukken naar de verschillende departementen.

Zaakbehandeling

Het Hofcluster coördineert de voorbereiding en de formulering van het standpunt van de Nederlandse regering voor de Europese hoven in zowel prejudiciële als rechtstreekse zaken. Deze zaken kunnen alle mogelijke onderwerpen van het Europese recht beslaan.

Totstandkoming van de Nederlandse inbreng: de ICER-H

De beslissing om namens de Nederlandse regering een inbreng te leveren in een aanhangige procedure wordt genomen in de Interdepartementale Commissie Europees Recht - Hofzaken (ICER-H). De ICER-H is een vaste werkgroep van de Interdepartementale Commissie Europees Recht (ICER) en is belast met de procedures voor de Europese hoven. Alle departementen zijn in de ICER-H vertegenwoordigd.

De ICER-H komt elke twee weken bijeen en wordt voorgezeten door het hoofd van de afdeling Europees recht of door het hoofd van het Hofcluster.

Tijdens de tweewekelijkse vergaderingen worden alle bij de Europese hoven aanhangige zaken en de door deze hoven gedane uitspraken beoordeeld op hun relevantie voor Nederland. Er zijn in 2011 688 nieuwe zaken aanhangig gemaakt bij het Hof van Justitie en 722 bij het Gerecht. Het Hof heeft in 2011 638 zaken afgedaan. Bij het Gerecht waren dit er 714.

Een reden voor een Nederlandse inbreng in een bepaalde zaak kan bijvoorbeeld gelegen zijn in de mogelijke gevolgen van een uitspraak voor de Nederlandse regelgeving of het Nederlandse beleid. Ook mogelijke financiële consequenties, of het streven naar de beïnvloeding van bepaalde Europese rechtsontwikkelingen in een door Nederland wenselijk geachte richting kunnen redenen zijn om in een zaak te interveniëren. Nadat in de ICER-H is besloten tot Nederlandse deelname, wordt de zaak in behandeling genomen door het Hofcluster. Dit gebeurt altijd in nauwe samenwerking met de experts van de bij de zaak betrokken departementen.

Zaken voor het Hof van Justitie en het Gerecht

Prejudiciële zaken

In een prejudiciële zaak stelt een nationale rechter het Hof een vraag over de uitleg van het Unierecht. Deze procedure, die wordt geregeld in artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), beoogt een doeltreffende en uniforme toepassing van het Europese recht te waarborgen, zodat een verschil in uitleg van het Unierecht in de diverse lidstaten wordt voorkomen.

In deze procedure stelt de nationale rechter een prejudiciële vraag in een zogenaamde 'verwijzingsuitspraak'. De term 'prejudicieel' duidt erop dat de uitspraak van het Hof over de gestelde vraag vooraf gaat aan de eindbeslissing van de nationale rechter. Op deze prejudiciële vraag geeft het Hof antwoord in de vorm van een arrest of een met redenen omklede beschikking. De nationale rechter past vervolgens de gegeven uitleg toe op het nationale geschil.

Aan de prejudiciële procedure kunnen de betrokken nationale procespartijen, de lidstaten en de Europese instellingen deelnemen door hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken aan het Hof. Alle nationale verwijzings-uitspraken worden door het Hof aan het Hofcluster van de afdeling Europees

recht toegestuurd. Deze uitspraken worden vervolgens in de ICER-H beoordeeld en geselecteerd op een eventueel Nederlands belang.

De prejudiciële procedure kent in beginsel twee fasen: de fase van de schriftelijke opmerkingen en die van de mondelinge behandeling, oftewel de zitting. Zaken kunnen evenwel zonder zitting worden afgedaan. Lidstaten kunnen zowel in zaken van eigen bodem als in zaken afkomstig uit andere lidstaten opmerkingen indienen. In Nederlandse verwijzingsuitspraken dient de Nederlandse regering in beginsel altijd opmerkingen in.

Rechtstreekse zaken

Nederland kan in rechtstreekse zaken optreden als partij of als interveniënt.

In rechtstreekse zaken met Nederland als partij kan Nederland zowel optreden in de hoedanigheid van verzoeker als in de hoedanigheid van verweerder.

Als verweerder kan Nederland bijvoorbeeld bij een zaak betrokken zijn wanneer de Europese Commissie een inbreukprocedure tegen Nederland heeft ingesteld krachtens artikel 258 VWEU. In een dergelijke procedure verzoekt de Commissie het Hof om vast te stellen dat Nederland in strijd handelt met de op deze lidstaat rustende Europeesrechtelijke verplichtingen.

Nederland kan in rechtstreekse zaken ook als verzoeker optreden middels een beroep tot nietigverklaring krachtens artikel 263 VWEU. Vaak betreffen deze zaken een beroep tegen een Commissiebeschikking die gericht is aan Nederland, bijvoorbeeld met betrekking tot staatssteun. Deze beroepen worden in de regel door het Gerecht behandeld. Hoger beroep is doorgaans mogelijk bij het Hof van Justitie.

In 2011 zijn vier arresten gewezen in rechtstreekse zaken met Nederland als partij.

Nederland kan zich ook als interveniënt voegen in een zaak tussen derde partijen (particulieren, lidstaten, instellingen). Een interventie dient altijd plaats te vinden ter ondersteuning van één van de partijen. Daar het als interveniënt in een rechtstreekse procedure niet eenvoudig is om nuances aan te brengen in een zaak wordt door lidstaten van deze mogelijkheid niet vaak gebruik gemaakt. In 2011 zijn zes rechtstreekse zaken gewezen waarin Nederland heeft geïntervenieerd.

Ook rechtstreekse procedures kennen in de regel twee fasen: een schriftelijke en een mondelinge. De schriftelijke fase bestaat doorgaans uit twee ronden. In de eerste ronde maken de partijen hun zienswijze bekend in een verzoekschrift of verweerschrift. In de tweede schriftelijke ronde doen partijen dit middels repliek of dupliek.

Prejudiciële spoedprocedure en versnelde procedure

De gemiddelde looptijd van een zaak bij het Hof is al sinds enkele jaren ongeveer anderhalf jaar. De prejudiciële spoedprocedure en de versnelde procedure kunnen, bij wijze van uitzondering, deze duur aanmerkelijk verkorten.

Op 1 maart 2008 is de prejudiciële spoedprocedure, de zogenaamde *Procédure Préjudicielle d'Urgence* (PPU), in werking getreden. In deze procedure, die is vastgelegd in artikel 104 ter van het procesreglement van het Hof, kan een nationale rechter het Hof verzoeken om spoedbehandeling van een prejudiciële verwijzing wanneer er vragen aan de orde zijn die betrekking hebben op politiële en justitiële samenwerking in strafzaken of op visa, asiel en migratie (deel III, titel V, VWEU). Een PPU-behandeling kan bijvoorbeeld worden aangevraagd wanneer een persoon van zijn vrijheid is beroofd terwijl het antwoord op de prejudiciële vraag van doorslaggevende betekenis is voor de beoordeling van zijn rechtspositie. Ook kan de PPU bijvoorbeeld worden toegepast in een geschil betreffende ouderlijk gezag of voogdij waarbij de bevoegdheid van de nationale rechter afhangt van het antwoord op de prejudiciële vraag. In 2011 heeft het Hof in vijf prejudiciële spoedprocedures uitspraak gedaan. Drie verzoeken zijn afgewezen.

Het Hof kan bij wijze van uitzondering ook ambtshalve een zaak met spoed behandelen. Dit gebeurt via de versnelde procedure die is verankerd in artikelen 62 bis en 104 bis van het procesreglement van het Hof. In deze procedure kunnen enkel de nationale procespartijen, de EU-instellingen en de lidstaat van de verwijzingsuitspraak deelnemen aan de schriftelijke fase. De overige lidstaten kunnen wel deelnemen aan de mondelinge behandeling. In 2011 heeft het Hof dertien zaken versneld behandeld.

Advieszaken

Op grond van artikel 218 lid 11 VWEU kunnen lidstaten, het Europees Parlement, de Raad of de Europese Commissie bij het Hof advies inwinnen over de verenigbaarheid van een beoogde internationale overeenkomst met

de EU-verdragen. Deze advisering door het Hof betreft vooral de verdeling van de bevoegdheden tussen de EU en de lidstaten. In een dergelijke adviesprocedure mogen zowel lidstaten als instellingen interveniëren om hun visie naar voren te brengen. Advieszaken doen zich niet elk jaar voor. In 2011 heeft het Hof één advies uitgebracht, het *advies 1/09* inzake de verenigbaarheid met het Unierecht van een nieuw op te richten Octrooigerecht. Dit advies, waarin Nederland heeft geïntervenieerd, wordt in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht besproken.

Zaken voor het Ambtenarengerecht en het EVA-Hof

Ook in zaken voor het Ambtenarengerecht en het EVA-Hof bestaat de mogelijkheid tot interventie of het indienen van opmerkingen. Van deze mogelijkheid wordt, gezien de aard van de zaken, door Nederland (en andere lidstaten) niet vaak gebruik gemaakt. In 2011 heeft Nederland in één zaak voor het EVA-Hof geïntervenieerd. De zaak *Clauder* (E-4/11) wordt in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht besproken.

De Raadswerkgroep Hof

In de Raadswerkgroep Hof vinden de onderhandelingen plaats over onderwerpen die de organisatie van het Hof van Justitie aangaan. Hierbij kan worden gedacht aan de wijziging van de reglementen voor procesvoering en het Statuut van het Hof. De Nederlandse inbreng in deze Raadswerkgroep wordt geleverd door één van de medewerkers van het Hofcluster, in samenwerking met de juridische adviseur van de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU. De Nederlandse instructies voor de onderhandelingen worden afgestemd in de ICER-H.

Het Agentennetwerk

Het Hofcluster participeert actief in het netwerk van agenten waaraan alle EU-lidstaten deelnemen. Dit informele netwerk is in 2002 opgericht op Nederlands initiatief. Er wordt binnen het netwerk (elektronisch) informatie uitgewisseld over lopende zaken. Daarnaast biedt het netwerk de

gelegenheid om het optreden van de verschillende lidstaten in zaken te coördineren. Eenmaal per jaar komen alle agenten bijeen. In 2011 vond deze bijeenkomst plaats in Budapest.
Ook heeft het Hof in juni 2011 de agenten van de lidstaten en de EU-instellingen in Luxemburg uitgenodigd om verschillende onderwerpen te bespreken. Op de agenda stonden onder meer de wijziging van het procesreglement en van het Statuut van het Hof en het voorstel voor de uitbreiding van het Gerecht met 12 nieuwe rechters.

Kennisoverdracht

Medewerkers van het Hofcluster geven regelmatig lezingen en cursussen in binnen- en buitenland over werk-gerelateerde onderwerpen, bijvoorbeeld aan de universiteiten van Amsterdam, Leiden en Maastricht, aan de Academie voor Wetgeving en aan de Vereniging voor Sport en Recht. Ook hebben de medewerkers van het Hofcluster het afgelopen jaar bijgedragen aan de totstandkoming van nationale rapporten voor de FIDE-conferentie 2012.

Er bestaan tevens verschillende mogelijkheden om stage te lopen bij het Hofcluster. Zo bestaat de gelegenheid om de buitenstage van de RAIO-opleiding bij het Hofcluster door te brengen. Ook wordt sinds 2011 elke maand een trainee van de Academie voor Overheidsjuristen bij DJZ/ER gedetacheerd. Daarnaast kunnen studenten een stage lopen bij DJZ/ER om zo kennis te maken met de Europese procesvoering. In 2011 hebben elf Academietrainees en acht studentstagiaires op de afdeling meegewerkt.

2

Uitspraken van het Hof van Justitie van de EU en van het EVA-Hof

In dit hoofdstuk treft u een overzicht aan van alle in 2011 door het Hof van Justitie van de EU en het EVA-Hof gewezen zaken waaraan de Nederlandse regering heeft deelgenomen.

In het eerste deel van dit hoofdstuk worden de zaken besproken voor het Hof van Justitie van de EU. Dit deel vangt aan met een overzicht van de door het Hof gewezen prejudiciële zaken. Deze prejudiciële zaken zijn geordend naar onderwerp. Bij elke zaak staat vermeld uit welke lidstaat de verwijzingsuitspraak afkomstig is. Daarna volgt een overzicht van de rechtstreekse procedures voor het Hof van Justitie en het Gerecht. Dit overzicht is onderverdeeld in rechtstreekse zaken waaraan Nederland heeft deelgenomen als partij en rechtstreekse zaken waaraan Nederland heeft deelgenomen als interveniënt. Het eerste deel wordt afgesloten met *advies 1/09* en met een overzicht van de doorhalingen en beschikkingen in zaken waaraan de Nederlandse regering een bijdrage heeft geleverd.
In het tweede deel van dit hoofdstuk wordt de *Clauder*-zaak voor het EVA-Hof besproken.

Bij elk arrest wordt kort het standpunt van de Nederlandse regering weergegeven. Voor de volledige tekst van de in dit jaarbericht besproken arresten kunt u terecht op de website van het Expertise Centrum Europees Recht (ECER) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (www.minbuza.nl/ecer) of op de website van het Hof van Justitie van de EU (http://curia.europa.eu). Op deze sites kunt u tevens terecht voor aanvullende informatie bij de uitspraken.

Uitspraken van het Hof van Justitie van de EU

Prejudiciële zaken

Asiel en Migratie

Arrest van het Hof van 28 juli 2011, Samba Diouf, zaak C-69/10 (Luxemburg)
In 2009 dient de heer Samba Diouf in Luxemburg een verzoek in om internationale bescherming als vluchteling. Dit verzoek wordt volgens een

versnelde procedure behandeld en ongegrond verklaard. Volgens de op dat moment geldende nationale regelgeving staat tegen het besluit om een procedure versneld te behandelen geen beroep open. Aan het Hof wordt de vraag voorgelegd of deze regelgeving verenigbaar is met artikel 39 van de Procedurerichtlijn 2005/85 en met het algemene beginsel van doeltreffende rechterlijke bescherming.
Volgens het Hof blijkt uit de bewoordingen van artikel 39 dat deze bepaling alleen ziet op beslissingen die de weigering van een asielverzoek inhouden om redenen ten gronde of om formele of procedurele redenen. Dit artikel ziet derhalve niet op beslissingen ter voorbereiding van het eindbesluit. Het Hof is eveneens van mening dat het ontbreken van een rechtsmiddel in de voorbereidende fase geen schending oplevert van het algemene beginsel van doeltreffende rechterlijke bescherming. Voorwaarde is volgens het Hof wel dat de wettigheid van de eindbeslissing en de gronden waarop het asielverzoek is afgewezen zorgvuldig kunnen worden getoetst door de nationale rechter. De beroepstermijn van veertien dagen die geldt bij een versnelde procedure is volgens het Hof toereikend. Het is aan de nationale rechter om te beslissen of deze korte termijn in bepaalde gevallen niet volstaat. Dit oordeel komt overeen met de zienswijze van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 21 december 2011, N.S. en M.E., gevoegde zaken C-411/10 en C-493/10 (Verenigd Koninkrijk en Ierland)

Deze zaak betreft asielverzoeken van personen die uit Afghanistan, Iran en Algerije afkomstig zijn. Zij zijn via Griekenland de EU binnengekomen en daar aangehouden wegens illegale binnenkomst. Geen van deze derdelanders heeft in Griekenland asiel aangevraagd. Deze personen zijn vervolgens naar het Verenigd Koninkrijk of Ierland gegaan, waar zij wel om asiel hebben verzocht. Alle verzoekers in het hoofdgeding verzetten zich tegen een terugkeer naar Griekenland. Zij voeren hiertoe aan dat de procedures en voorzieningen voor asielzoekers in Griekenland ongeschikt zijn en dat het Verenigd Koninkrijk en Ierland daarom de verantwoordelijkheid voor de behandeling en beoordeling van hun asielverzoeken op zich moeten nemen. De verwijzende rechters vragen zich onder meer af of lidstaten asielzoekers onder alle omstandigheden mogen overdragen aan Griekenland of dat zij na dienen te gaan of Griekenland de grondrechten van asielzoekers eerbiedigt.
Volgens het Hof volgt uit artikel 4 van het EU-Handvest dat lidstaten asielzoekers onder omstandigheden niet aan Griekenland mogen overdragen. Dit is het

geval wanneer lidstaten bekend zijn met het feit dat de tekortkomingen in het systeem van de asielprocedure en de opvangvoorzieningen voor asielzoekers in Griekenland ernstige, op feiten berustende gronden vormen om aan te nemen dat asielzoekers daar een reëel risico zullen lopen op onmenselijke of vernederende behandeling. Deze uitspraak is conform het door de Nederlandse regering bepleite standpunt.

Burgerschap

Arrest van het Hof van 8 maart 2011, Gerardo Ruiz Zambrano, zaak C-34/09 (België)
Deze zaak betreft het Colombiaanse echtpaar Zambrano, dat na een geweigerde asielaanvraag illegaal in België verblijft. Hun in België geboren kinderen hebben op grond van de Belgische wetgeving de Belgische nationaliteit gekregen.
Het Hof benadrukt dat de kinderen van Zambrano Unieburgers zijn op basis van hun Belgische nationaliteit. Deze kinderen kunnen op grond van het Unieburgerschap rechten ontlenen aan het EU-recht, dat zich verzet tegen nationale maatregelen die tot gevolg hebben dat aan Unieburgers het effectieve genot wordt ontzegd van de belangrijkste aan hun status van Unieburger ontleende rechten. Derhalve oordeelt het Hof dat het weigeren van een verblijfsrecht en van een werkvergunning aan de ouders Zambrano, die geen Unieburgers zijn, onverenigbaar is met artikel 20 VWEU wanneer de kinderen afhankelijk zijn van hun ouders. Dit geldt zelfs wanneer de kinderen geen gebruik hebben gemaakt van hun recht van vrij verkeer. Er is namelijk van uit te gaan dat een dergelijke weigering ertoe zal leiden dat deze kinderen zullen worden verplicht het grondgebied van de Unie te verlaten om hun ouders te volgen. Het Hof wijkt met dit arrest af van het standpunt van de Commissie en van alle EU-lidstaten die in deze procedure hebben geïntervenieerd, waaronder Nederland.

Arrest van het Hof van 5 mei 2011, McCarthy, zaak C-434/09 (Verenigd Koninkrijk)
Mevrouw McCarthy bezit de nationaliteit van zowel het Verenigd Koninkrijk (VK) als van Ierland en is gehuwd met een Jamaicaans staatsburger. Zij heeft altijd op het grondgebied van het VK verbleven en ontvangt aldaar een overheidsuitkering. Mevrouw McCarthy doet een beroep op het Unierecht om voor haar echtgenoot een EU-verblijfsrecht in het VK te verkrijgen.
Het Hof bepaalt aan de hand van een letterlijke, systematische en teleologische

uitlegging van de Burgerschapsrichtlijn 2004/38 dat een Unieburger die nooit zijn recht op vrij verkeer heeft uitgeoefend en altijd heeft verbleven in de lidstaat waarvan hij de nationaliteit bezit, niet valt onder het begrip 'begunstigde' in de zin van artikel 3 van de Burgerschapsrichtlijn. Het feit dat McCarthy twee EU-nationaliteiten bezit, doet hier niet aan af. Dit betekent dat ook haar echtgenoot niet onder de Burgerschapsrichtlijn valt en derhalve geen verblijfsrecht kan verkrijgen in het VK. Vervolgens oordeelt het Hof dat ook artikel 21 VWEU, dat het recht van Unieburgers om vrij te reizen en op vrij verblijf waarborgt, niet van toepassing is op de voorliggende situatie, aangezien deze, in tegenstelling tot de zaak *Zambrano* (C-34/09, zie hierboven), geen enkel aanknopingspunt vertoont met het Unierecht en geheel binnen de interne sfeer van een lidstaat valt. Aan McCarthy zelf, die een onvoorwaardelijk verblijfsrecht heeft in het VK, wordt immers niet het effectieve genot van de belangrijkste rechten van Unieburgers ontzegd en zij wordt evenmin belemmerd in haar recht om vrij te reizen en te verblijven op het grondgebied van de lidstaten. De inbreng van de Nederlandse regering in deze zaak stemt overeen met deze uitspraak.

Arrest van het Hof van 15 november 2011, Murat Dereci e.a., zaak C-256/11 (Oostenrijk)
Deze zaak gaat over een groep derdelanders die verblijf verzoeken in Oostenrijk bij hun Oostenrijkse partners. In het licht van het arrest *Zambrano* (C-34/09, zie hierboven) doen zij een beroep op de burgerschapsrechten van hun Oostenrijkse partners. De betrokken Unieburgers hebben geen gebruik gemaakt van hun rechten van vrij verkeer.
Het Hof houdt vast aan de *Zambrano*- en de *McCarthy*-rechtspraak (C-434/09, zie hierboven), en bepaalt dat er in gevallen als deze geen risico bestaat dat de Unieburgers feitelijk gedwongen worden de Unie te verlaten. Louter economische redenen of de wens om de eenheid van de familie op het grondgebied van de Unie te bewaren zijn volgens het Hof onvoldoende om aan te nemen dat Unieburgers verplicht zullen worden om de Unie te verlaten indien hun familieleden geen verblijfsrecht meer hebben. Deze uitspraak van het Hof sluit aan bij hetgeen door de Nederlandse regering in deze procedure naar voren is gebracht.

Burgerlijke en handelszaken – EEX-verordening

Arrest van het Hof van 13 oktober 2011, Prism Investments BV, zaak C-139/10 (Nederland, Hoge Raad)

Deze zaak heeft betrekking op de verklaring van uitvoerbaarheid van een Belgisch arrest in Nederland en meer specifiek op de uitleg van artikel 45 van de EEX-verordening 44/2001. Het Hof van Beroep te Brussel heeft Prism Investments veroordeeld tot het betalen van een geldbedrag aan Arilco Holland. Arilco Holland verzoekt hierop de Rechtbank 's-Hertogenbosch om de beslissing van de Belgische rechter uitvoerbaar te verklaren. Dit verzoek wordt door de Nederlandse rechter toegewezen. Prism Investments vecht vervolgens deze uitvoerbaarverklaring aan bij de Rechtbank 's-Hertogenbosch en bij de Hoge Raad. Prism Investments betoogt onder meer dat aan de beslissing van de Belgische rechter reeds uitvoering is gegeven bij wege van verrekening.

Aan het Hof wordt de vraag gesteld of een verklaring van uitvoerbaarheid slechts op één van de in de EEX-verordening genoemde gronden kan worden ingetrokken of dat deze ook kan worden ingetrokken op de grond dat reeds uitvoering is gegeven aan de beslissing van de Belgische rechter bij wege van verrekening. Volgens het Hof kan een rechter een verklaring van uitvoerbaarheid niet op een andere grond dan de in EEX-verordening genoemde gronden weigeren of intrekken. Deze uitspraak is in overeenstemming met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 18 oktober 2011, Realchemie, zaak C-406/09 (Nederland, Hoge Raad)

Deze zaak betreft de tenuitvoerlegging in Nederland van zes beslissingen van het *Landgericht Düsseldorf* waarmee deze rechterlijke instantie Realchemie, op verzoek van Bayer die een octrooi-inbreuk vorderde, verbood om in Duitsland bepaalde pesticiden in te voeren, voorhanden te hebben of te verhandelen.

De eerste vraag die aan het Hof wordt voorgelegd is of het begrip 'burgerlijke en handelszaken' in artikel 1 van de EEX-verordening 44/2001 van toepassing is op de erkenning en tenuitvoerlegging van een boetebeschikking die tot doel heeft een op het gebied van burgerlijke en handelszaken gegeven rechterlijke beslissing te doen nakomen. Het Hof overweegt dat de vordering *in casu* tot doel heeft privaatrechtelijke (octrooi)rechten te waarborgen. De rechtsverhouding tussen Bayer en Realchemie moet derhalve volgens het Hof worden aangemerkt als 'privaatrechtelijke

rechtsbetrekking' en valt onder de werkingssfeer van artikel 1 van de EEX-verordening.
De tweede vraag die aan het Hof wordt voorgelegd is of de kosten van een in Nederland ingeleide exequaturprocedure (een procedure voor de uitvoerbaarverklaring van een beslissing die in een lidstaat gegeven is) in het kader van de handhaving van een intellectueel eigendomsrecht vallen onder artikel 14 van de Richtlijn Handhaving Intellectuele-eigendomsrechten 2004/48. Dit artikel verplicht lidstaten ervoor te zorgen dat de gerechtskosten van de in het gelijk gestelde partij in beginsel worden gedragen door de in het ongelijk gestelde partij. Het Hof oordeelt dat dit inderdaad het geval is. Deze uitspraak komt gedeeltelijk overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 17 november 2011, Lindner, zaak C-327/10 (Tsjechië)
De Duitser Lindner betaalt zijn hypotheek die hij in Tsjechië heeft afgesloten niet meer. De bank vordert betaling via de Tsjechische rechtbank, maar inmiddels is de woonplaats van Lindner onbekend. De vordering wordt betekend via een *mandataris ad litem*.

Aan het Hof wordt eerst de vraag gesteld of nationaliteit een aanknopingspunt kan zijn voor de internationale bevoegdheid van de Tsjechische rechter op grond van de EEX-verordening 44/2001. Het Hof beantwoordt deze vraag positief. Vervolgens vraagt de verwijzende rechter of de EEX-verordening zich verzet tegen een nationale regeling die het mogelijk maakt een vordering in te leiden tegen personen met een onbekende woonplaats. Het Hof oordeelt dat dit niet het geval is. Indien de nationale rechter er niet in slaagt de woonplaats van de verweerder te bepalen en evenmin over voldoende aanwijzingen beschikt om vast te stellen dat de woonplaats van de verweerder zich werkelijk buiten het grondgebied van de Unie bevindt, zijn de rechterlijke instanties bevoegd van de lidstaat op wiens grondgebied de verweerder zijn laatst bekende woonplaats had. Dit blijkt volgens het Hof uit de systematiek van de EEX-verordening alsook uit de beginselen van effectieve rechtsbescherming en evenwichtige rechtsbedeling. Het gerecht waar de zaak aanhangig is, moet zich er echter wel van verzekeren dat alle stappen die nodig zijn om de verweerder te vinden met zorgvuldigheid, spoed en te goeder trouw zijn ondernomen. Deze uitspraak is gedeeltelijk conform het door de Nederlandse regering ingebrachte standpunt.

Consumentenbescherming

Arrest van het Hof van 12 mei 2011, Ving Sverige, zaak C-122/10 (Zweden)
Deze zaak heeft betrekking op het begrip 'uitnodiging tot aankoop' in de zin van de Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken 2005/29. De uitlegging van dit begrip is van belang omdat een 'uitnodiging tot aankoop' voor de verkoper een zwaardere informatieverplichting met zich meebrengt.
Het Hof oordeelt dat er sprake is van een uitnodiging tot aankoop wanneer de informatie omtrent een geadverteerd product dusdanig is dat het de consument in staat stelt een besluit over een aankoop te nemen. De commerciële boodschap hoeft volgens het Hof niet ook de mogelijkheid tot daadwerkelijke aankoop te bieden (bijvoorbeeld door middel van een telefoonnummer of internetlink in een advertentie). Voorts is het Hof van mening dat het is toegestaan om in een uitnodiging tot aankoop een 'vanaf-prijs' te vermelden, terwijl het geadverteerde product ook tegen prijzen wordt aangeboden die niet in de advertentie worden vermeld. Ook volstaat het als een handelaar slechts een aantal van de voornaamste productkenmerken in de commerciële boodschap vermeldt en voor het overige verwijst naar zijn website. In beide gevallen moet het echter wel zo zijn dat de consument over voldoende informatie beschikt om een geïnformeerd besluit over de aankoop te nemen. Dit dient de nationale rechter te beoordelen op basis van de aard en de kenmerken van het product en van het commerciële medium dat door de handelaar wordt gebruikt. Dit arrest is gedeeltelijk conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 6 oktober 2011, Albrecht e.a., zaak C-382/10 (Oostenrijk)
Oostenrijkse winkeliers bieden brood en banket te koop aan in zelfbedieningsschappen waarbij de klant met één hand het deksel optilt en met de andere hand met een tang het brood of banket uit het schap haalt. Naar aanleiding van een controle op levensmiddelenhygiëne worden de winkeliers gelast de schappen zo in te richten dat de levensmiddelen alleen met technische hulpmiddelen als tangen uit de schappen kunnen worden gehaald en dat deze niet (met de blote hand) kunnen worden teruggelegd. De winkeliers tekenen beroep aan tegen deze beslissing. De verwijzende rechter vraagt het Hof of bijlage II, hoofdstuk IX, punt 3 van de Levensmiddelen Hygiëneverordening 852/2004 zo moet worden uitgelegd dat het gegeven dat klanten in theorie met de blote hand levensmiddelen

kunnen aanraken en erover kunnen niezen de constatering wettigt dat de levensmiddelen niet worden beschermd tegen elke vorm van verontreiniging, schadelijk worden voor de gezondheid of zodanig worden verontreinigd dat zij redelijkerwijs niet meer kunnen worden geconsumeerd.
Het Hof oordeelt dat dit niet het geval is. Uitgangspunt van de regel in kwestie is dat levensmiddelenexploitanten zelf verantwoordelijk zijn voor de levensmiddelenhygiëne in hun bedrijf door de invoering en handhaving van procedures op basis van beginselen van gevarenanalyse en kritische controlepunten (de HACCP beginselen). Zonder een concrete vaststelling van verontreiniging door middel van eventuele deskundigenrapporten en zonder rekening te houden met de maatregelen die levensmiddelenexploitanten hebben genomen kan niet worden geconstateerd dat de verordening in kwestie is geschonden. Deze uitspraak is in lijn met de inbreng van de Nederlandse regering.

Douane

Arrest van het Hof van 17 februari 2011, Marishipping, C-11/10 (Nederland, Hoge Raad)
In deze zaak gaat het om de vraag of de voor farmaceutische stoffen verleende vrijstelling van douanerechten enkel van toepassing is op producten die bestaan uit zuivere stoffen, dan wel ook op producten waaraan andere stoffen zijn toegevoegd. Deze vraag is gerezen in een geschil tussen de Staatssecretaris van Financiën en Marishipping and Transport BV. Marishipping heeft in 2002 en 2003 aangiften gedaan voor het product 'absorbital poeder' dat bestaat uit 96% chitosan, 3% ascorbinezuur en 1% wijnsteenzuur. Chitosan is volgens de GN-bijlage bij Verordening 2658/87 vrijgesteld van douanerechten. Volgens de inspecteur is deze vrijstelling beperkt tot de zuivere stof en kan deze niet worden toegepast op een samengesteld product zoals *in casu*.
Het Hof is van oordeel dat de bijlage bij de verordening niet uitdrukkelijk bepaalt dat farmaceutische producten zich in zuivere vorm moeten bevinden om in aanmerking te komen voor vrijstelling. Aangezien deze bijlage echter een uitzondering vormt op het beginsel dat in de Europese Unie douanerechten worden geheven op ingevoerde producten, moet deze uitzondering strikt worden uitgelegd. De bijlage bevat geen uitdrukkelijke aanwijzingen op basis waarvan samengestelde producten in aanmerking komen voor vrijstelling en aldus kunnen de goederen van Marishipping niet

onder de vrijstelling vallen. Deze uitleg strookt volgens het Hof ook met de beginselen van rechtszekerheid en van een uniforme toepassing van de bepalingen in de verordening. Dit arrest is conform het door de Nederlandse regering naar voren gebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 7 april 2011, Sony Supply Chain Solutions, zaak C-153/10 (Nederland, Hoge Raad)

Deze zaak gaat over bindende tariefinlichtingen (BTI) en meer specifiek over de uitleg van artikel 12 van het Douanewetboek en artikel 10 lid 1 van de Uitvoeringsverordening 2454/93. Sony Logistics Europe (SLE) heeft in Nederland in 2000 en 2001 douaneaangiften gedaan van Playstation 2 spelcomputers. SLE tekent bezwaar aan tegen de Nederlandse post-onderverdeling van deze spelcomputers en verwijst daarbij naar een BTI die in het Verenigd Koninkrijk is toegewezen aan een verwante vennootschap (Sony Computer Entertainment Europe, SCEE).
Het Hof overweegt dat uit artikel 12 van het Douanewetboek en artikel 10, lid 1 van de Uitvoeringsverordening blijkt dat enkel de rechthebbende of de voor rekening van de rechthebbende handelende vertegenwoordiger een beroep kan doen op de BTI. SLE heeft de spelcomputers in eigen naam en voor eigen rekening ingevoerd. Hierdoor kan SLE zich niet beroepen op een BTI waarvan SCEE rechthebbende is. Wel staat het een belanghebbende vrij om een douaneheffing te bestrijden door een BTI voor dezelfde goederen uit een ander land als bewijs te overleggen. In dat geval is het aan de nationale rechter om te bepalen of de nationale procesregels dergelijk bewijs toestaan. Deze uitspraak komt in grote lijnen overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 14 juli 2011, Paderborner Brauerei, zaak C-196/10 (Duitsland)

Deze zaak heeft betrekking op de douanetariefindeling van 'malt beer base', dat wordt verkregen door de ultrafiltratie van bier. 'Malt beer base' is een kleurloze, heldere, naar alcohol ruikende, licht bitter smakende vloeistof met een alcoholvolumegehalte van ongeveer 14%, die door de Paderborner Brauerei wordt gebruikt voor de vervaardiging van een cocktail met de naam 'Salitos Ice'. De vraag voor het Hof is of 'malt beer base' onder GN-post 2203 valt ('Bier van mout') of onder post 2208 ('Ethylalcohol, niet gedenatureerd, met een alcohol-volumegehalte van minder dan 80% vol; gedistilleerde dranken, likeuren en andere dranken die gedistilleerde alcohol bevatten; samengestelde alcoholische preparaten van de soort gebruikt voor de

vervaardiging van dranken'). Volgens de Paderborner Brauerei moet 'malt beer base' onder GN-post 2203 worden ingedeeld nu het een door gisting verkregen bier is dat een fysisch filtratieproces heeft ondergaan en nu het gistingsproces het voor de tariefbepaling beslissende criterium is. Het Hof is echter na evaluatie van de objectieve kenmerken en eigenschappen van 'malt beer base' net als de Nederlandse regering van mening dat deze vloeistof onder GN-post 2208 valt.

Arrest van het Hof van 15 september 2011, DP grup, zaak C-138/10 (Bulgarije)

DP grup doet in Bulgarije aangifte van de invoer van goederen uit Brazilië. Bij de aanvaarding van de aangifte schrijft de douanebeambte op het formulier dat er monsters zijn genomen wegens verdenking van onjuiste indeling in het douanetarief. Naar aanleiding van de resultaten van het laboratoriumonderzoek deelt de douaneautoriteit DP grup mee dat er een onregelmatigheid in de douaneaangifte is geconstateerd als gevolg van een onjuiste tariefindeling van de aangegeven goederen en vordert betaling van de aanvullende bedragen. DP grup vordert nietigverklaring van de aangifte omdat deze van mening is dat de douaneautoriteit door de ondertekening van de aanvaarding de tariefcode van de goederen heeft bevestigd. Aan het Hof wordt gevraagd of een dergelijk nietigheidsverzoek verenigbaar is met de douanebepalingen van de Unie.

Volgens het Hof kan de aanvrager een rechterlijke instantie niet om nietigverklaring van een douaneaangifte verzoeken wanneer deze door de douaneautoriteiten is aanvaard. De aangever kan deze autoriteiten echter wel verzoeken de aangifte ongeldig te maken, ook nadat zij de goederen hebben vrijgegeven. Deze uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 10 november 2011, X, gevoegde zaken C-319/10 en C-320/10 (Nederland, Rechtbank Haarlem)

Deze zaak heeft betrekking op de douanetariefindeling van bevroren kippenvlees. Volgens de gecombineerde nomenclatuur (GN) die geldt ten tijde van de feiten van het geschil, wordt kippenvlees met een zoutgehalte boven de 1,2% ingedeeld in post 210. Het kippenvlees dat *in casu* in mei 2005 voor invoer in de EU is aangegeven, heeft een zoutgehalte tussen de 0,6 en 1% en wordt door de douaneautoriteiten ingedeeld in post 207. De betrokken bedrijven vorderen terugbetaling van betaalde douanerechten omdat zij menen dat op basis van uitspraken in september 2005 van de

beroepsinstantie van de Wereldhandelsorganisatie (DSB) ook kippenvlees dat een zoutgehalte heeft van minder dan 1,2% onder post 210 kan worden ingedeeld. De verwijzende rechter vraagt zich af of de uitspraak van de DSB bepalend is voor de geldigheid van de betrokken indeling.
Het Hof oordeelt dat dit niet het geval is, aangezien de uitspraak van latere datum is dan het moment van de douaneaangifte. Hoewel bepalingen van afgeleid Unierecht zoveel mogelijk in overeenstemming met internationale overeenkomsten moet worden uitgelegd, is de uitspraak van de DSB derhalve *in casu* niet relevant. Vervolgens onderzoekt het Hof ambtshalve onder welke tariefindeling het kippenvlees moet worden ingedeeld. Op basis van de objectieve kenmerken en eigenschappen van het kippenvlees die aan de hand van een laboratoriumonderzoek zijn vastgesteld en met behulp van de aantekeningen bij de GN besluit het Hof dat het kippenvlees *in casu* ten tijde van de aangifte terecht niet onder post 210 is ingedeeld. Deze uitspraak is in overeenstemming met het standpunt van de Nederlandse regering.

Externe betrekkingen – Associatieverdrag Turkije

Arrest van het Hof van 26 mei 2011, Akdas, zaak C-485/07 (Nederland, Centrale Raad van Beroep)
De zaak betreft een geschil tussen het UWV en voormalig migrerende Turkse werknemers over de intrekking van een toeslag op het invaliditeitspensioen. Verweerders zijn naar Turkije teruggekeerd met behoud van deze toeslag op grond van artikel 39, lid 4 van het Aanvullend Protocol bij het Associatieverdrag met Turkije. Nadat de Toeslagenwet in Nederland werd gewijzigd, is deze toeslag langzaam afgebouwd. Volgens de nieuwe wet wordt de toeslag enkel nog uitgekeerd aan begunstigden die op het grondgebied van Nederland wonen. Aan het Hof wordt gevraagd of de gewijzigde Toeslagenwet verenigbaar is met het Associatieverdrag met Turkije.
Het Hof overweegt dat artikel 6 van Besluit 3/80 inzake de coördinatie van socialezekerheidsregelingen voor Turkse werknemers rechtstreeks toepasselijk is in de lidstaten. Verder oordeelt het Hof dat de toeslag op het invaliditeitspensioen niet mag worden ingetrokken op het moment dat begunstigden niet meer in Nederland wonen, aangezien artikel 6 van Besluit 3/80 het stellen van een woonplaatsvereiste verbiedt. Deze uitspraak komt niet overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 16 juni 2011, Fatma Pehlivan, zaak C-484/07 (Nederland, Rechtbank Den Haag)
Mevrouw Pehlivan is in Turkije geboren en komt in 1999 in het kader van gezinshereniging met haar Turkse ouders naar Nederland. In 2000 trouwt zij met een Turkse man, maar blijft wel bij haar ouders wonen. Na op de hoogte te zijn gesteld van het huwelijk trekt de immigratie- en naturalisatiedienst (IND) in 2003 Pehlivan's verblijfsvergunning met terugwerkende kracht in vanaf de datum van het huwelijk. Op grond van de Vreemdelingencirculaire wordt de gezinsband namelijk geacht verbroken te zijn door het huwelijk. De vraag die aan het Hof wordt voorgelegd is of Pehlivan door haar huwelijk nog wel voldoet aan de verblijfsvoorwaarden van artikel 7 van Besluit 1/80 van het Associatieverdrag met Turkije.
Het Hof overweegt dat dit zo is. Turkse onderdanen kunnen zich rechtstreeks op de betrokken bepaling beroepen. Pehlivan is gezinslid van een tot de legale arbeidsmarkt behorende Turkse werknemer en zij heeft toestemming gekregen van de lidstaat om zich bij hem te voegen. Voorts heeft zij gedurende drie jaar ononderbroken in Nederland bij haar ouders gewoond. Het Hof overweegt dat de lidstaat van ontvangst gedurende de eerste drie jaar kan eisen dat het gezinslid inderdaad met de ouders samenwoont. De lidstaat van ontvangst mag echter geen andere voorwaarden aan het verblijf stellen. De regel uit de Vreemdelingencirculaire is derhalve in strijd met het Associatieverdrag. Deze uitspraak is niet in lijn met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 29 september 2011, Unal, zaak C-187/10 (Nederland, Raad van State)
De Turkse werknemer Unal ontvangt in 2004 een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd voor verblijf bij zijn partner in Nederland. Deze verblijfsvergunning gaat vergezeld van toestemming om zonder tewerkstellingsvergunning arbeid te verrichten, hetgeen Unal sinds 2006 ook doet. In 2007, anderhalf jaar na aanvang van zijn arbeid, verzoekt Unal om wijziging in zijn verblijfsvergunning van de beperking 'verblijf bij partner' in 'voortgezet verblijf'. Dit verzoek wordt Unal geweigerd. Aangezien Unal bovendien zijn relatie heeft verbroken voordat één jaar legale arbeid is verricht bij dezelfde werkgever, wordt zijn verblijfsvergunning met terugwerkende kracht ingetrokken tot het moment van verbreken van de relatie. De Raad van State vraagt aan het Hof of artikel 6 van Besluit 1/80, dat een recht van verlenging van een verblijfsvergunning toekent aan werknemers die één jaar legale arbeid hebben verricht bij dezelfde werkgever, in de weg

staat aan deze intrekking met terugwerkende kracht. Het Hof oordeelt dat dit het geval is, aangezien een Turkse werknemer die één jaar op legale wijze heeft gewerkt rechten heeft opgebouwd onder dit artikel. Deze (verblijfs) rechten zijn niet afhankelijk van het voortbestaan van de omstandigheden op grond waarvan ze zijn ontstaan. Dit volgt volgens het Hof uit het nuttig effect van het besluit. Dit zou slechts anders zijn indien de werknemer arbeid zou hebben verricht op basis van een verblijfsvergunning die hem was verleend op grond van frauduleus handelen. Het Hof concludeert dat het in strijd is met het Besluit 1/80, alsook met het algemene beginsel van de eerbiediging van verworven rechten, dat een verblijfsvergunning na afloop van één jaar legale arbeid met terugwerkende kracht wordt ingetrokken. Met deze uitspraak heeft het Hof het standpunt van de Nederlandse regering niet gevolgd.

EVO-Verdrag

Arrest van het Hof van 15 december 2011, Jan Voogsgeerd, zaak C-384/10 (België)
Deze zaak betreft een geschil tussen de in Nederland wonende zeeman Voogsgeerd en de naamloze vennootschap naar Luxemburgs recht Navimer over de betaling van een vergoeding wegens wederrechtelijke verbreking van een arbeidsovereenkomst door Navimer. Hoewel het Luxemburgse recht *in casu* dient als *lex contractus*, is Voogsgeerd effectief tewerkgesteld in België bij de Belgische zetel van Navimer. De verwijzende rechter stelt het Hof vragen met betrekking tot de uitlegging van artikel 6 lid 2 van het Europees Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst (EVO-Verdrag).
Het Hof oordeelt dat voor de bepaling van het toepasselijke recht de nationale rechter allereerst de plaats moet uitmaken waar de werknemer het belangrijkste deel van zijn werkzaamheden verricht. Hierbij moet rekening worden gehouden met alle omstandigheden van het geval, waaronder de plaats van de effectieve tewerkstelling van de werknemer en de plaats waar deze zich dient aan te melden en administratieve instructies voor zijn werkzaamheden ontvangt. Enkel indien het onmogelijk is de werknemer in een bepaalde lidstaat te lokaliseren, moet de nationale rechter de plaats bepalen van de vestiging van de werkgever. Het Hof oordeelt dat dit begrip uitsluitend verwijst naar de vestiging van de werkgever die de werknemer in dienst heeft genomen, en niet naar de

vestiging waaraan de werknemer voor zijn effectieve tewerkstelling is verbonden. Het is niet noodzakelijk dat de vestiging van de werkgever rechtspersoonlijkheid bezit. Tenslotte kan de vestiging van een andere onderneming dan die welke formeel als werkgever wordt genoemd slechts als 'vestiging' worden aangemerkt indien aan de hand van objectieve elementen kan worden aangetoond dat deze andere onderneming voor rekening van de formele werkgever heeft gehandeld. Hiervoor is het niet noodzakelijk dat het werkgeversgezag formeel aan de andere onderneming is overgedragen. Deze uitspraak is gedeeltelijk conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Fiscaal recht - directe belastingen

Arrest van het Hof van 21 juli 2011, Scheuten Solar Technology GmbH, zaak C-397/09 (Duitsland)

In deze zaak gaat het om de vraag of de rente die een dochteronderneming (Scheuten Solar Technology GmbH) in de ene lidstaat heeft betaald over een lening die zij heeft afgesloten met een in een andere lidstaat gevestigde moederonderneming (Scheuten Solar Systems BV) is vrijgesteld van belasting op grond van artikel 1 lid 1 van de Interest en Royaltyrichtlijn 2003/49. Volgens het Hof ziet de belastingvrijstelling van de Interest en Royaltyrichtlijn alleen op de uiteindelijk gerechtigde van rente of royalty's in een andere lidstaat en niet op de schuldenaar van deze rente of royalty's. Hieruit volgt dat deze richtlijn niet in de weg staat aan een nationale belastingbepaling die de rente op een lening die een in een lidstaat gevestigde onderneming betaalt aan een in een andere lidstaat gevestigde verbonden moederonderneming niet vrijstelt van belasting. Dit is ook wat de Nederlandse regering in deze zaak naar voren heeft gebracht.

Arrest van het Hof van 29 november 2011, National Grid Indus BV, zaak C-371/10 (Nederland, Gerechtshof Amsterdam)

Deze zaak heeft betrekking op zogeheten 'exitheffingen'. Dit zijn belastingen die volgens het Nederlandse belastingrecht geheven worden over de nog niet gerealiseerde winstreserves van een vennootschap (ook wel latente meerwaarden genoemd) wanneer deze vennootschap haar zetel van Nederland verplaatst naar een ander land. Aan het Hof wordt de vraag voorgelegd of deze exitheffingen verenigbaar zijn met de vrijheid van vestiging van artikel 43 EG-Verdrag (thans artikel 49 VWEU).

Het Hof oordeelt dat de Nederlandse exitheffing de vrijheid van vestiging beperkt, aangezien deze belasting zetelverplaatsing van vennootschappen buiten Nederlands grondgebied ontmoedigt. Deze beperking kan echter worden gerechtvaardigd indien hiermee de heffingsbevoegdheid tussen lidstaten wordt verdeeld en gehandhaafd. Daarvan is sprake indien de nationale regeling in de eerste plaats voorziet in de vaststelling van het heffingsbedrag op het moment waarop de vennootschap haar feitelijke bestuurszetel naar een andere lidstaat verplaatst, zonder eventuele later optredende waardeverminderingen of meerwaarden in aanmerking te nemen. In de tweede plaats moet de nationale regeling vennootschappen de mogelijkheid bieden exitheffingen niet onmiddellijk te betalen. Aan vennootschappen moet de keuze worden geboden om de als exitheffing verschuldigde belasting later te betalen (in voorkomend geval inclusief rente), bij de realisatie van de latente meerwaarden. Een regeling die de onmiddellijke betaling van de exitheffing voorschrijft, is naar het oordeel van het Hof niet geoorloofd. Deze uitspraak komt gedeeltelijk overeen met het door de Nederlandse regering ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 8 december 2011, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ('BBVA'), zaak C-157/10 (Spanje)

Deze zaak betreft een geschil tussen de BBVA-bank en de Spaanse belastingdienst over de weigering van laatstgenoemde om BBVA toe te staan het bedrag van een in België verschuldigde, doch daar op grond van een vrijstelling niet betaalde, belasting van de totale vennootschapsbelasting af te trekken. Volgens de op dat moment geldende Spaanse regelgeving kunnen namelijk enkel de daadwerkelijk betaalde belastingen van de totale vennootschapsbelasting worden afgetrokken. De verwijzende rechter vraagt of deze nationale regelgeving verenigbaar is met het Unierecht.
Volgens het Hof zijn lidstaten niet verplicht om hun belastingstelsel aan te passen aan de verschillende belastingstelsels van andere lidstaten om dubbele belasting te voorkomen. Dit brengt met zich mee dat lidstaten tevens niet verplicht zijn om een belastingplichtige de mogelijkheid te bieden om gebruik te maken van door andere lidstaten verleende belastingvoordelen. Nadelen die voortvloeien uit de parallelle uitoefening van belastingbevoegdheden door verschillende lidstaten kunnen geen beperking vormen van het kapitaalverkeer indien deze niet discrimineren. Indien de nationale rechter derhalve *in casu* concludeert dat de nationale regelgeving niet discrimineert, is deze Spaanse regelgeving volgens het Hof

verenigbaar met het Unierecht. De uitspraak in deze zaak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Intellectueel eigendom

Arrest van het Hof van 12 april 2011, DHL Express France SAS, zaak C-235/09 (Frankrijk)
Chronopost is houdster van het gemeenschapsmerk en het Franse merk 'WEBSHIPPING' en heeft DHL Express France gedagvaard voor het gebruik maken van een gelijksoortig teken voor bepaalde diensten. De Franse rechter heeft dit gebruik aangeduid als een inbreuk op het gemeenschapsmerk en het Franse merk en heeft een verbod opgelegd met dwangsom. Aan het Hof wordt de vraag voorgelegd of een door de nationale rechter opgelegd verbod op basis van artikel 98, lid 1 van de Gemeenschapsmerkverordening 40/94 enkel van kracht is in de lidstaat waar het verbod is uitgesproken, of dat het van rechtswege van kracht is in de gehele Unie.

Volgens het Hof beoogt de Gemeenschapsmerkverordening een unitair merkensysteem in te stellen waarbij merken eenvormige bescherming genieten en rechtsgevolgen hebben op het gehele grondgebied van de Unie. Teneinde deze eenvormige bescherming te waarborgen is een door een nationale rechtbank voor het gemeenschapsmerk opgelegd verbod in beginsel van kracht op het gehele grondgebied van de Unie. Verder oordeelt het Hof dat ook nationale dwangmaatregelen die zijn opgelegd naast een inbreukverbod rechtsgevolgen kunnen hebben in andere lidstaten. De rechterlijke instanties van de andere lidstaten dienen deze maatregelen te erkennen op basis van hoofdstuk III van Verordening 44/2001. Indien de andere lidstaten geen soortgelijke dwangmaatregelen kennen, dienen zij relevante bepalingen uit het nationale recht toe te passen om het doel van de dwangmaatregelen zoveel mogelijk te verwezenlijken. Deze uitspraak is niet in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 24 november 2011, Scarlet Extended, zaak C-70/10 (België)
Scarlet, een Belgische internetprovider, wordt op basis van een rechterlijk bevel gelast een filtersysteem in te voeren (1) voor alle elektronische communicatie via zijn diensten, met name door het gebruik van 'peer-to-peer'-programma's; (2) dat zonder onderscheid op al zijn klanten wordt toegepast; (3) dat preventief werkt; (4) dat uitsluitend door hem wordt

bekostigd, en (5) dat geen beperking kent in de tijd. Dit filtersysteem moet elektronische bestanden die een muzikaal, cinematografisch of audiovisueel werk bevatten waarop SABAM, een Belgische vereniging voor auteursrechthebbenden, intellectuele-eigendomsrechten bezit, identificeren en vervolgens de overbrenging van deze bestanden blokkeren. De verwijzende rechter wenst te vernemen of dit rechterlijke bevel verenigbaar is met het Unierecht, en in het bijzonder met de Elektronische Communicatierichtlijn 2000/31.
Volgens het Hof is dit niet het geval. Het Hof oordeelt dat het in te stellen filtersysteem moet worden beschouwd als vorm van algemeen toezicht door de internetprovider. De Elektronische Communicatierichtlijn verbiedt nationale autoriteiten om dergelijke maatregelen op te leggen. Bovendien is het rechterlijke bevel *in casu* in strijd met verschillende grondrechten. Het intellectuele-eigendomsrecht is namelijk niet absoluut. Zodoende oordeelt het Hof dat het filtersysteem een ernstige beperking vormt van de vrijheid van ondernemerschap van internetproviders. Ook kan het filtersysteem een aantasting vormen van het recht van klanten van internetproviders op bescherming van persoonsgegevens en van hun vrijheid om informatie te ontvangen of te verstrekken. Het Hof concludeert dat het rechterlijke bevel *in casu* niet verenigbaar is met het Unierecht. Dit is ook wat de Nederlandse regering in deze zaak heeft bepleit.

Landbouw

Arrest van het Hof van 22 juni 2011, Denkavit Nederland, zaak C-346/09 (Nederland, Gerechtshof Den Haag)

Op 15 december 2000 treedt in Nederland een tijdelijke regeling in werking tegen de verspreiding van BSE waarin een verbod is opgenomen op de productie en verhandeling van dierlijke eiwitten bestemd voor diervoeder. Deze tijdelijke regeling treedt in werking na de vaststelling maar vóór de inwerkingtreding van een Uniebeschikking waarin een dergelijk verbod is opgenomen. Bovendien bevat de tijdelijke regeling een uitzondering op het verbod voor vismeel en dicalciumfosfaat (die echter nog niet van kracht is) terwijl een dergelijk Unierechtelijk verbod pas op 1 januari 2001 in werking treedt. Aan het Hof wordt gevraagd of Nederland deze tijdelijke regeling mocht invoeren als conservatoire maatregel in de zin van artikel 10 van de Veterinaire Controlerichtlijn 90/425.

Het Hof oordeelt dat dierlijke eiwitten bestemd voor diervoeder onder de werkingssfeer van de richtlijn vallen en dat artikel 10 van deze richtlijn voorziet in volledige harmonisatie van beschermingsmaatregelen tegen ziekten. Lidstaten beschikken derhalve over zeer beperkte ruimte voor het nemen van conservatoire maatregelen. Zo moet sprake zijn van een 'uitbraak van ziekte'. Nieuwe inlichtingen over een ziektebeeld kunnen als zodanig kwalificeren. Aan dit vereiste is volgens het Hof voldaan omdat in een recent rapport van een wetenschappelijke stuurgroep was gewezen op nieuwe risico's voor kruisbesmetting. Verder moet een nationale maatregel spoedeisend zijn vanwege ernstige risico's voor de gezondheid van mens en dier. Ook moet de maatregel evenredig zijn. De verwijzende rechter moet beoordelen of de Nederlandse regeling aan deze eisen voldoet. Deze uitspraak komt overeen met de zienswijze van de Nederlandse regering.

Mededinging

Arrest van het Hof van 14 juni 2011, Pfleiderer AG, zaak C-360/09 (Duitsland)
In 2008 legt de Duitse mededingingsautoriteit, het *Bundeskartellamt*, boetes op aan drie producenten van decorpapier voor het maken van prijsafspraken en het stilleggen van de productiecapaciteit. Deze boetes zijn mede gebaseerd op documenten die door één van de producenten vrijwillig aan het *Bundeskartellamt* waren verstrekt ter verkrijging van clementie. Pfleiderer, gedupeerde van het kartel, verzoekt het *Bundeskartellamt* om toegang tot deze documenten om zo een schadevergoedingsactie te starten tegen de drie producenten. De verwijzende rechter vraagt zich af of het - uit Verordening 1/2003 voortvloeiende - stelsel van informatie-uitwisseling tussen mededingingsautoriteiten zich verzet tegen inzage in vrijwillig verstrekt clementiemateriaal aan benadeelden van kartels.
Het Hof oordeelt dat dit niet het geval is. Het Hof wijst enerzijds wel op het belang van bescherming van de door clementieverzoekers vrijwillig verstrekte informatie. Gebreken in die bescherming kunnen een ontmoedigend effect hebben op het doen van clementieverzoeken. Anderzijds benadrukt het Hof dat het recht van benadeelden op schadevergoeding bijdraagt aan een daadwerkelijke toepassing van de Unierechtelijke mededingingsregels. Bij gebrek aan een dwingende Unieregeling over toegang tot documenten uit clementieprocedures is het aan de lidstaten om hiervoor regels vast te stellen en toe te passen. Het Hof stelt daarbij voorop dat het verkrijgen van

schadevergoedingen niet onmogelijk of uiterst moeilijk mag worden gemaakt (doeltreffendheidsbeginsel). De nationale rechter moet per geval de belangen die de mededeling van de inlichtingen rechtvaardigen afwegen tegen de bescherming van de door de clementieverzoeker vrijwillig verstrekte inlichtingen. Deze uitkomst is gedeeltelijk in lijn met de inbreng van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 7 juli 2011, IMC Securities, zaak C-445/09 (Nederland, College van Beroep voor het Bedrijfsleven)

IMC is een handelshuis dat voor eigen rekening in effecten handelt. IMC hanteert een handelsstrategie die een koersdaling van het aandeel Wereldhave op gang brengt. Middels een vooraf geplaatste 'icebergorder', een order waarvan de totale omvang onbekend is, koopt IMC 10.000 aandelen zeer goedkoop in. Zodoende behaalt IMC bij verkoop binnen enkele minuten een winst van 10% op deze aandelen. De Autoriteit Financiële Markten kwalificeert deze handelswijze als verboden marktmanipulatie en legt IMC een boete op.

Aan het Hof wordt gevraagd om uitleg van het begrip 'marktmanipulatie' in de zin van artikel 1, punt 2, sub a van de Richtlijn Marktmisbruik 2003/6. Deze bepaling, en de bepaling in de Nederlandse wet die daarop is gebaseerd, verbieden het "om een transactie of handelsorder in effecten te verrichten of te bewerkstelligen teneinde de koers van die effecten op een kunstmatig niveau te *houden*". Volgens het Hof blijkt echter uit de andere taalversies van de richtlijn dat volstaat dat betrokken handelswijzen een abnormaal of kunstmatig niveau van de koers hebben *teweeggebracht*. Het doel van de richtlijn is om de integriteit van de financiële markten in de EU te waarborgen en het vertrouwen van beleggers te vergroten. Deze doelstelling zou in gevaar komen wanneer een handelswijze aan het verbod zou kunnen ontsnappen enkel omdat deze tot één transactie en dus tot één notering heeft geleid zonder dat de koers van het aandeel gedurende een periode een kunstmatig niveau behoudt. Het teweegbrengen van een kunstmatig of abnormaal koersniveau zoals *in casu* kan derhalve ook worden gekwalificeerd als marktmanipulatie. Deze uitkomst is in overeenstemming met de inbreng van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 8 december 2011, Residex Capital IV CV, zaak C-275/10 (Nederland, Hoge Raad)

Deze staatssteunzaak heeft betrekking op de uitlegging van artikel 88 lid 3 EG (thans 108, lid 3 VWEU). De Hoge Raad vraagt aan het Hof of de nationale rechter bevoegd of verplicht is om een overheidsgarantie nietig te verklaren wanneer deze dient ter dekking van een door een financieringsmaatschappij verstrekte lening aan een onderneming die een dergelijke financiering niet onder normale marktomstandigheden zou kunnen hebben verkregen.
Het Hof oordeelt dat nationale rechterlijke instanties bevoegd zijn om in bovenstaande situatie een garantie nietig te verklaren. Bij de uitoefening van deze bevoegdheid moeten genoemde rechterlijke instanties ervoor zorgen dat de steun wordt teruggevorderd. Te dien einde kunnen zij de garantie nietig verklaren, met name wanneer deze nietigverklaring er, bij gebrek aan minder dwingende procedurele maatregelen, voor kan zorgen dat de mededingingssituatie van vóór de garantieverstrekking wordt hersteld. Deze uitspraak komt gedeeltelijk overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Milieu

Arrest van het Hof van 26 mei 2011, Stichting Natuur en Milieu e.a., gevoegde zaken C-165/09 tot en met C-167/09 (Nederland, Raad van State)

In het kader van beroepsprocedures tegen de verlening van milieuvergunningen voor het oprichten van drie elektriciteitscentrales in Nederland worden aan het Hof vragen gesteld over de uitlegging van de IPPC-richtlijn 1996/61 en de NEC-richtlijn 2001/81. De verzoekende milieubewegingen voeren in deze zaak aan dat de milieuvergunningen niet afgegeven hadden mogen worden aangezien de emissieplafonds van de NEC-richtlijn eind 2010 niet gehaald zouden worden.
Het Hof wijst dit standpunt af. Bij het opstellen van een maatregelen-programma om de emissieplafonds te halen, beschikken lidstaten over een grote beleidsruimte. Zodoende kunnen de NEC-plafonds geen rechtstreekse invloed hebben op de individuele vergunningverlening. Wel moeten lidstaten al tijdens de overgangsperiode afzien van maatregelen die het halen van de plafonds ernstig in gevaar kunnen brengen. De afgifte van een vergunning die betrekking heeft op één emissiebron kwalificeert echter niet als zodanig. Verder rust er tijdens deze overgangsperiode geen bijzondere

verplichting op lidstaten om vergunningen te weigeren of te beperken of om andere compenserende maatregelen te nemen, ook niet in geval van overschrijding of dreigende overschrijding van de plafonds. Tot slot oordeelt het Hof dat artikel 4 van de NEC-richtlijn, die een verplichting oplegt om emissieplafonds te halen, geen rechtstreekse werking heeft en dat deze bepaling derhalve niet rechtstreeks door een individu kan worden ingeroepen voor de nationale rechter. Een individu kan wel artikel 6 van deze richtlijn inroepen om te vorderen dat een lidstaat een toereikend maatregelenprogramma opstelt. Deze uitspraak is in lijn met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 21 december 2011, Air Transport Association of America ('ATAA') e.a., zaak C-366/10 (Verenigd Koninkrijk)

Deze zaak heeft betrekking op het EU-emissierechtensysteem. ATAA gaat samen met een aantal Amerikaanse en Canadese luchtvaartmaatschappijen in beroep tegen de uitvoeringsmaatregelen van de ETS-richtlijn 2008/101. Deze richtlijn verplicht alle luchtvaartmaatschappijen die vliegen van en naar luchthavens in de EU om per 1 januari 2012 emissierechten te kopen. Aan het Hof wordt gevraagd of de ETS-richtlijn verenigbaar is met het internationale recht.

Het Hof onderzoekt eerst of internationale verdragen en beginselen van het internationale gewoonterecht kunnen worden ingeroepen ter beoordeling van de rechtsgeldigheid van de ETS-richtlijn. Met betrekking tot internationale verdragen moet volgens het Hof aan drie voorwaarden zijn voldaan: de Unie moet worden gebonden door het verdrag, de aard en de opzet van het verdrag mogen zich niet tegen toetsing verzetten en de bepalingen uit het verdrag moeten onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn en geen uitvoeringshandelingen vereisen. Na toetsing aan deze voorwaarden oordeelt het Hof dat het Verdrag van Chicago en het Protocol van Kyoto *in casu* niet, maar bepaalde artikelen van de zogenoemde 'Open Skies'-overeenkomst wel kunnen worden ingeroepen om de rechtsgeldigheid van de ETS-richtlijn te beoordelen. Met betrekking tot de beginselen van het internationale gewoonterecht overweegt het Hof dat enkel de beginselen van soevereiniteit over het luchtruim, van onrechtmatigheid van soevereiniteitsclaims over de volle zee en van vrijheid om over de volle zee te vliegen *in casu* kunnen worden ingeroepen.

Vervolgens beoordeelt het Hof de geldigheid van de ETS-richtlijn in het licht van de bovenstaande internationale beginselen en de 'Open Skies'-overeenkomst.

Het Hof oordeelt dat de ETS-richtlijn geen afbreuk doet aan de beginselen van internationaal gewoonterecht, nu deze richtlijn slechts van toepassing is wanneer luchtvaartuigen zich feitelijk op het grondgebied van de lidstaten van de Unie bevinden en zodoende ten volle onder de rechtsbevoegdheid van de Unie vallen. Ook is de ETS-richtlijn verenigbaar met de 'Open Skies'-overeenkomst omdat de richtlijn niet in strijd is met de verplichting om brandstof vrij te stellen van rechten, heffingen, kosten of lasten en omdat deze niet discrimineert tussen Amerikaanse en Europese luchtvaartmaatschappijen. Het Hof concludeert dat de ETS-richtlijn verenigbaar is met het internationale recht. Dit oordeel komt overeen met de zienswijze van de Nederlandse regering.

Sociaal recht

Arrest van het Hof van 10 maart 2011, Deutsche Lufthansa AG, zaak C-109/09 (Duitsland)

Deze zaak betreft een arbeidsgeschil tussen mevrouw Kumpan en Lufthansa over verlenging van haar arbeidsovereenkomst. Op grond van de toepasselijke Duitse Cao-regeling voor cabinepersoneel wordt de arbeidsovereenkomst van mevrouw Kumpan op haar 55ste automatisch beëindigd. Zij krijgt vervolgens meerdere aanstellingen voor de (bepaalde) duur van één jaar. Op haar 60ste wordt Kumpan's laatste contract voor bepaalde tijd automatisch beëindigd. Kumpan gaat hiertegen in beroep. De Duitse arbeidswetgeving voorziet in de mogelijkheid om zonder objectieve reden een onbeperkt aantal opeenvolgende arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd te sluiten indien een werknemer bij aanvang van de arbeidsverhouding 58 jaar of ouder is en er geen 'nauw zakelijk verband' bestaat met een eerder aangegane arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd met dezelfde werkgever. Van een nauw zakelijk verband is volgens de Duitse wet sprake indien de tijdspanne tussen de arbeidsovereenkomsten minder dan zes maanden bedraagt. De verwijzende rechter vraagt of deze Duitse wetgeving verenigbaar is met het Unierecht.
Het Hof oordeelt dat het begrip 'nauw zakelijk verband' in de Duitse arbeidswetgeving moet worden uitgelegd in het licht van het doel van de Raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd (in Unierecht geïmplementeerd middels Richtlijn 2000/78). Ook moet rekening worden gehouden met het beginsel dat overeenkomsten voor onbepaalde tijd de norm zijn en niet de uitzondering. Derhalve is een uitlegging van het begrip 'nauw zakelijk verband' dat geen rekening houdt met een ononderbroken

opeenvolging van eerdere overeenkomsten voor bepaalde tijd met dezelfde werkgever in strijd met de Raamovereenkomst. Deze uitspraak is niet in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 17 november 2011, Van Ardennen, zaak C-435/10 (Nederland, Centrale Raad van Beroep)
Van Ardennen was sinds 1 augustus 1985 werkzaam bij de onderneming Fruit Sellers International BV, die op 28 november 2006 failliet wordt verklaard. Hij laat zich op 29 mei 2007 als werkzoekende registreren. Op 7 juni 2007 vraagt Van Ardennen bij het UWV een insolventie-uitkering aan. Het UWV kent Van Ardennen een insolventie-uitkering toe maar verlaagt deze uitkering met 20% aangezien Van Ardennen zich niet tijdig als werkzoekende had laten registreren.
De Centrale Raad van Beroep vraagt zich af of de Insolventierichtlijn 80/987 zich verzet tegen een nationale regeling die werknemers, in geval van insolventie van hun werkgever, voor het volledig geldend maken van hun recht op honorering van onvervulde loonaanspraken verplicht zich als werkzoekende te laten registreren. Volgens het Hof is een dergelijke verplichting in strijd met het sociale doel van de insolventierichtlijn. Deze uitspraak wijkt af van hetgeen de Nederlandse regering heeft bepleit.

Strafrecht

Arrest van het Hof van 15 september 2011, Gueye en Sanchez, gevoegde zaken C-483/09 en C-1/10 (Spanje)
Het Spaanse wetboek van strafrecht verplicht rechters om als bijkomende straf een straatverbod op te leggen aan daders van huiselijk geweld. Dit geldt ook wanneer het slachtoffer bezwaar maakt tegen een dergelijke sanctie. Ook sluit de Spaanse wet bemiddeling uit in alle strafzaken die betrekking hebben op dergelijke strafbare feiten.
Het Hof beslist in deze zaak dat de Spaanse wet niet in strijd is met het Kaderbesluit betreffende de status van slachtoffers in strafzaken 2001/220/JBZ. Het Hof wijst erop dat het kaderbesluit geen bepalingen over strafsancties bevat en dat het ook niet tot doel heeft om de aard en de hoogte van strafsancties te harmoniseren. Het kaderbesluit bevat procedurele rechten die gericht zijn op deelname van het slachtoffer aan het strafproces. Zo heeft het slachtoffer het recht om gehoord te worden en zijn opvattingen

kenbaar te maken. Volgens het Hof betekent dit echter niet dat het slachtoffer rechten heeft met betrekking tot de straf die wordt opgelegd. Evenmin heeft het slachtoffer recht op bescherming tegen de indirecte gevolgen van een op te leggen straf. Het kaderbesluit beperkt lidstaten dus niet bij de keuze van strafrechtelijke sancties. Het Hof toetst niet aan het EU-Handvest omdat de Spaanse verplichting om een straatverbod op te leggen aan daders van huiselijk geweld als zodanig niet valt onder de werkingssfeer van het kaderbesluit. Tot slot overweegt het Hof dat lidstaten bemiddeling in alle strafzaken die betrekking hebben op huiselijk geweld mogen uitsluiten. Deze uitspraak sluit aan bij het door de Nederlandse regering ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 21 december 2011, X, zaak C-507/10 (Italië)

In Italië kan een (bijzonder kwetsbaar) slachtoffer van een delict het Openbaar Ministerie (OM) verzoeken om gehoord te worden tijdens het vooronderzoek volgens de zogenaamde 'procedure van het bewijsincident', een incidentele procedure van vervroegde bewijslevering. De aldus afgelegde verklaringen kunnen dan dienen als bewijs in het onderzoek ter terechtzitting. Het OM is echter niet verplicht een dergelijk verzoek van het slachtoffer in te willigen. Het slachtoffer kan bovendien geen beroep instellen bij een rechter tegen de afwijzing van zijn verzoek.

Het Hof beslist in deze zaak dat deze Italiaanse regeling niet in strijd is met het Kaderbesluit betreffende de status van slachtoffers in strafzaken 2001/220/JBZ. Nationale autoriteiten beschikken over een ruime beoordelingsbevoegdheid bij de keuze van de maatregelen die nodig zijn voor de bescherming van het slachtoffer in het strafproces. Lidstaten moeten weliswaar specifieke maatregelen treffen ten gunste van bijzonder kwetsbare slachtoffers maar dit betekent niet dat dergelijke slachtoffers altijd aanspraak moeten kunnen maken op de procedure van het bewijsincident. De beoordelingsmarge van lidstaten wordt niet overschreden wanneer het OM de bevoegdheid heeft te beslissen over het al of niet openen van de procedure van het bewijsincident. Hetzelfde geldt voor de onmogelijkheid een weigeringsbesluit te laten toetsen door een rechter. Tot slot overweegt het Hof dat noch het kaderbesluit noch artikel 47 van het EU-Handvest een slachtoffer het recht toekennen om strafvervolging tegen een derde te laten instellen om diens veroordeling te verkrijgen. Deze uitspraak is in lijn met de zienswijze van de Nederlandse regering.

Vennootschapsrecht

Arrest van het Hof van 10 november 2011, Foggia, zaak C-126/10 (Portugal)
Dit arrest gaat over de uitlegging van het begrip 'zakelijke overwegingen' in de zin van de Fusierichtlijn 90/434. Artikel 11, lid 1, sub a van deze richtlijn bepaalt dat een lidstaat de voordelen die voortvloeien uit de toepassing van de richtlijnbepalingen, waaronder verliesverrekening, kan weigeren indien een fusie als hoofddoel belastingfraude- of ontduiking heeft. Dit wordt verondersteld indien aan een fusie geen zakelijke overwegingen ten grondslag liggen. Foggia is een Portugese onderneming die fuseert met een onderneming uit dezelfde groep. De overgenomen onderneming heeft geen activiteiten, noch deelnemingen, maar bezit enkel grote verliezen waarvan de herkomst onbekend is. Portugal weigert goedkeuring te verlenen aan een verliesverrekening, aangezien Portugal van mening is dat aan deze fusie geen zakelijke overwegingen ten grondslag liggen.
Voor de vraag of een fusie is gestoeld op zakelijke overwegingen moet volgens het Hof rekening worden gehouden met alle omstandigheden van het geval. Het begrip 'zakelijke overwegingen' is ruimer dan enkel het nastreven van een fiscaal voordeel. Indien bij een fusie de fiscale verliezen erg groot zijn en de herkomst ervan niet duidelijk is, kan dit een aanwijzing zijn voor belastingontduiking. Het Hof concludeert dat in een geval als het onderhavige verondersteld kan worden dat zakelijke overwegingen afwezig zijn. Dit geldt zelfs indien de fusie als positief effect heeft dat de groep structurele kosten bespaart. Deze uitspraak is conform het door Nederland bepleite standpunt.

Arrest van het Hof van 15 december 2011, Rastelli, zaak C-191/10 (Frankrijk)
Deze zaak betreft het faillissement van een Franse vennootschap die vermogen heeft in een Italiaanse vennootschap. De verwijzende rechter vraagt of de Italiaanse vennootschap op grond van de Insolventieverordening 1346/2000 in het faillissement van de Franse vennootschap betrokken kan worden.
Het Hof oordeelt dat dit niet mogelijk is. Volgens het Hof moet een insolventieprocedure worden gevolgd in de lidstaat waar de vennootschap het centrum van haar voornaamste belangen heeft. Deze procedure kan alleen worden uitgebreid tot een vennootschap die haar statutaire zetel in een andere lidstaat heeft wanneer het centrum van de voornaamste belangen van deze tweede vennootschap in de lidstaat van de faillerende

vennootschap is gelegen. De loutere vaststelling van de vermenging van de vermogens van deze vennootschappen is niet voldoende om dit aan te tonen. Er bestaat een rechtsvermoeden dat het centrum van de voornaamste belangen van een vennootschap is gelegen op de plaats van haar statutaire zetel. Dit vermoeden kan worden weerlegd wanneer op grond van alle relevante factoren en op een voor derden verifieerbare wijze kan worden vastgesteld dat het werkelijke bestuurs- en toezichtcentrum van een vennootschap in de lidstaat ligt waar de oorspronkelijke insolventieprocedure is geopend. Deze uitspraak is in overeenstemming met de zienswijze van de Nederlandse regering.

Vrij verkeer

Diensten

Arrest van het Hof van 17 maart 2011, Josep Peñarroja Fa, gevoegde zaken C-372/09 en C-373/09 (Frankrijk)

Deze zaken betreffen de weigering van de Franse gerechtelijke autoriteiten om de Spaanse in Spanje beëdigde vertaler Peñarroja in te schrijven als vertaler op de lijst van gerechtsdeskundigen bij de *Cour d'appel* te Parijs en op de Franse nationale lijst van gerechtsdeskundigen. In het kader van Peñarroja's beroep tegen deze weigering worden vragen gesteld over de uitleg van artikelen 49, 51, 56 en 57 VWEU en de Beroepskwalificatierichtlijn 2005/36.

Volgens het Hof is een opdracht die door een rechterlijke instantie per geval wordt toevertrouwd aan een gerechtsdeskundige-vertaler een dienstverrichting in de zin van artikel 57 VWEU. De werkzaamheden van dergelijke gerechtsdeskundigen zijn bovendien geen werkzaamheden ter uitoefening van het openbaar gezag in de zin van artikel 51 VWEU, aldus het Hof. Verder oordeelt het Hof dat artikel 56 VWEU zich verzet tegen een nationale regeling waarbij de inschrijving op een lijst van gerechtsdeskundigen-vertalers afhankelijk is van voorwaarden met betrekking tot de kwalificatie, zonder dat de betrokkene kennis kan nemen van de redenen van de hem betreffende beslissing en zonder dat tegen deze beslissing beroep in rechte kan worden ingesteld. Ook is de voorwaarde op grond waarvan de inschrijving als vertaler slechts mogelijk is na overlegging van het inschrijvingsbewijs gedurende drie opeenvolgende jaren op een door de *Cour d'appel* opgestelde

lijst onverenigbaar met artikel 56 VWEU, voor zover niet naar behoren rekening wordt gehouden met in andere lidstaten verworven en erkende kwalificaties. Tot slot vallen opdrachten van gerechtsdeskundigen-vertalers die zijn ingeschreven op een nationale lijst volgens het Hof niet onder het begrip 'gereglementeerd beroep' in de zin van de Beroepskwalificatierichtlijn. Deze uitspraak is gedeeltelijk conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 5 april 2011, Société fiduciaire nationale d' expertise comptable, zaak C-119/09 (Frankrijk)
Deze zaak betreft de uitleg van artikel 24 van de Dienstenrichtlijn 2006/123 dat lidstaten verplicht om algehele verboden op commerciële communicatie van gereglementeerde beroepen in te trekken. De Franse gedragscode voor accountants verbiedt het actief werven van cliënten. Aan het Hof wordt gevraagd of artikel 24 van de Dienstenrichtlijn zo moet worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling die de beoefenaars van een gereglementeerd beroep, zoals accountants, verbiedt actief cliënten te werven. In het licht van onder meer de bewoordingen en het doel van de Dienstenrichtlijn oordeelt het Hof dat de Uniewetgever niet alleen heeft beoogd een einde te maken aan algehele verboden met betrekking tot commerciële communicatie, maar ook aan verboden die één of meer vormen van commerciële communicatie (zoals reclame, direct marketing of sponsoring) verbieden. Vervolgens kwalificeert het Hof het actief werven van cliënten in de voorliggende gedragscode als direct marketing en derhalve als een vorm van commerciële communicatie in de zin van artikel 24. Aangezien de voorliggende gedragscode ieder actief werven van cliënten, ongeacht de vorm, inhoud of de gebruikte middelen, verhindert, is het Hof van mening dat deze gedragscode moet worden beschouwd als een algeheel verbod op commerciële communicatie in de zin van artikel 24 van de Dienstenrichtlijn en derhalve niet is toegestaan. Dit oordeel is in lijn met de Nederlandse inbreng in deze zaak.

Goederen

Arrest van het Hof van 3 maart 2011, Kakavetsos-Fragkopoulos, zaak C-161/09 (Griekenland)
Deze zaak betreft een geding tussen Fragkopoulos, een Griekse ondernemer die zich bezighoudt met het verwerken, verpakken en uitvoeren van krenten, en het bestuur van het departement Korinthe. Laatstgenoemde weigert Fragkopoulos toestemming te verlenen om onverpakte krenten te

vervoeren en te verwerken indien deze krenten afkomstig zijn uit een ander geografisch gebied dan dat waar Fragkopoulos is gevestigd. Aan het Hof wordt de vraag voorgelegd of een nationale regeling die een onderneming verbiedt krenten uit andere streken van die lidstaat ter verwerking en verpakking te vervoeren naar de streek waar deze onderneming is gevestigd, verenigbaar is met het verbod op exportbeperkingen van artikel 35 VWEU. Volgens het Hof moet artikel 35 VWEU zo worden uitgelegd dat het in de weg staat aan een nationale regeling zoals *in casu* die tussen (deel)gebieden binnen een bepaalde lidstaat het voor uitvoer binnenbrengen, opslaan, verwerken en verpakken van krenten volstrekt verbiedt. De door de Griekse regering aangedragen rechtvaardigingsgronden uit hoofde van bescherming van onder meer de industriële en commerciële eigendom worden door het Hof terzijde gelegd, onder meer omdat de regeling verder gaat dan nodig is om de genoemde belangen te beschermen en omdat deze niet op een coherente wijze wordt toegepast. De inbreng van Nederland stemt overeen met deze uitspraak.

Kapitaal

Arrest van het Hof van 10 februari 2011, Haribo, gevoegde zaken C-436/08 en C-437/08 (Oostenrijk)

Deze gevoegde zaken hebben betrekking op de belasting van dividenden die afkomstig zijn van in andere lidstaten en in derde staten gevestigde kapitaalvennootschappen. Deze dividenden worden in Oostenrijk verschillend belast ter voorkoming van economische dubbele belasting. Zodoende zijn voor Oostenrijkse deelnemingen alle dividenduitkeringen vrijgesteld van belasting. Grote buitenlandse deelnemingen (meer dan 10-25%) zijn ook vrijgesteld. Voor kleine deelnemingen in buitenlandse ondernemingen gelden echter verschillende regimes. Kleine buitenlandse deelnemingen uit de EU/EER zijn onder voorwaarden vrijgesteld van belasting en kunnen, wanneer niet aan de voorwaarden is voldaan, de vennootschapsbelasting verrekenen. Kleine buitenlandse deelnemingen uit derde landen komen echter niet in aanmerking voor een vrijstelling noch voor verrekening. Volgens het Hof vormt het verschil in behandeling tussen kleine deelnemingen uit de EU-lidstaten en de EER-staten enerzijds en derde landen anderzijds een beperking van het vrij verkeer van kapitaal. Deze beperking kan volgens het Hof niet worden gerechtvaardigd op grond van een dwingende reden van algemeen belang, namelijk de noodzaak om een

evenwichtige verdeling van de heffingsbevoegdheid tussen de lidstaten en andere derde landen dan de EER-staten te handhaven, noch op grond van het ontbreken van de wederkerigheid in de betrekkingen tussen de lidstaten en andere derde landen dan de EER-staten. Deze uitspraak wijkt af van het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 5 mei 2011, Prunus, zaak C-384/09 (Frankrijk)
Deze zaak heeft betrekking op een Franse belasting die moet worden betaald door rechtspersonen die onroerend goed in Frankrijk bezitten. Rechtspersonen die buiten Frankrijk gevestigd zijn komen alleen in aanmerking voor een vrijstelling van deze belasting als Frankrijk een overeenkomst heeft afgesloten inzake administratieve bijstand met het betreffende land. Deze Franse belasting is al twee keer eerder onderwerp geweest van een prejudiciële procedure. In het arrest *ELISA* (C-415/05, Jaarbericht 2007) oordeelde het Hof dat de extra eis van het bestaan van een overeenkomst inzake administratieve bijstand niet kan worden gesteld wanneer het gaat om een rechtspersoon die in een andere lidstaat gevestigd is, terwijl in het arrest Établissements *Rimbaud SA* (C-72/09, Jaarbericht 2010) de extra eis in EER-context wel gerechtvaardigd werd geacht.
In de zaak Prunus is de rechtspersoon in kwestie gevestigd in één van de landen en gebieden overzee (LGO), namelijk de Britse Maagdeneilanden. De LGO hebben een speciale status in het VWEU: het zijn geen lidstaten maar ook geen derde landen. Het Hof is van mening dat het vrij verkeer van kapitaal ook van toepassing is op kapitaalverkeer van en naar de LGO. De LGO moeten in dat kader worden gelijkgesteld aan derde landen. Door deze gelijkstelling valt de Franse extra eis onder de werkingssfeer van artikel 64, lid 1, VWEU. Deze uitzonderingsbepaling voorziet erin dat beperkingen op het vrij verkeer van kapitaal tussen lidstaten en derde landen die reeds bestonden op 31 december 1993 kunnen blijven bestaan. De Franse extra eis is derhalve gerechtvaardigd. Deze uitspraak is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Personen

Arrest van het Hof van 10 februari 2011, Vicoplus, gevoegde zaken C-307/09 tot en met C-309/09 (Nederland, Raad van State)

In de overgangsmaatregelen bij de toetreding van Polen tot de EU is een uitzondering gemaakt op het vrije verkeer van werknemers. Nederland heeft van deze uitzondering gebruik gemaakt door de werkvergunningsplicht voor Poolse werknemers te handhaven tot 1 mei 2007. In dit licht ontvangt Vicoplus een boete nu deze onderneming in 2005, in strijd met de Wet arbeid vreemdelingen (Wav), Poolse werknemers in Nederland heeft gedetacheerd en deze arbeid heeft laten verrichten zonder daarvoor een tewerkstellingsvergunning te hebben verkregen. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State vraagt of het vrij verkeer van diensten, dat niet mag worden beperkt door de overgangsmaatregelen, in de weg staat aan het vereiste van een tewerkstellingsvergunning voor Poolse gedetacheerde uitzendkrachten.

Het Hof overweegt dat een onderneming die arbeidskrachten detacheert weliswaar diensten verleent maar feitelijk werkzaamheden verricht die juist tot doel hebben werknemers toegang te geven tot de arbeidsmarkt van de ontvangende lidstaat. Bij grensoverschrijdende uitzendarbeid is bijgevolg zowel het vrij verkeer van werknemers als het vrij verkeer van diensten van toepassing. Een wettelijke regeling zoals de Wav is volgens het Hof daarom een maatregel die de toegang van onder meer Poolse werknemers tot de Nederlandse arbeidsmarkt regelt en die daardoor valt onder de door Nederland bij de toetreding van Polen bedongen overgangsmaatregelen. De Nederlandse boete is dan ook niet in strijd met het vrij verkeer van diensten. Dit is ook wat de Nederlandse regering in deze procedure heeft bepleit.

Rechtstreekse zaken

Nederland als partij

Nederland als verzoeker: direct beroep

Uitspraak van het Gerecht van 14 april 2011, Nederland/Commissie, zaak T-70/09
Nederland heeft in 1997 voor de regio Groningen-Drenthe financiële bijstand uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling ontvangen. Na onregelmatigheden te hebben vastgesteld tijdens een uitgavecontrole heeft de Commissie bij beschikking verschillende forfaitaire correcties toegepast op deze financiële bijstand. Nederland gaat hiertegen in beroep. Met betrekking tot correcties toegepast op onderhands gegunde overheidsopdrachten voert Nederland aan dat de Commissie haar motiveringsplicht geschonden heeft bij het aantonen van een grensoverschrijdend belang. Het Gerecht is het hier niet mee eens. Hierbij overweegt het Gerecht dat de Commissie in de beschikking heeft gesteld dat een deel van het grensoverschrijdend belang gelegen is in de bedragen van de projecten zelf, dat de betrokken provincies aan de grens met Duitsland liggen en dat Nederland nauw betrokken is geweest bij de vaststelling van de bestreden beschikking. Met betrekking tot correcties toegepast op het totale gedeclareerde bedrag wegens vermeende onregelmatigheden in het naleven van de programmavoorwaarden voert Nederland aan dat de Commissie artikel 211 EG (thans artikel 17 lid 1 VEU) heeft geschonden en zodoende niet bevoegd was deze correcties op te leggen. Ook hier volgt het Gerecht de Nederlandse argumentatie niet. Het Gerecht oordeelt dat de lidstaten op basis van artikelen 23 lid 1 en 24 lid 2 van Verordening 4253/88 verplicht zijn tot het houden van toezicht op door de EU gefinancierde maatregelen. Wanneer de nationale beheer- en controlesystemen inadequaat werken, is de Commissie bevoegd de financiële bijstand te verminderen wegens schending van deze Unierechtelijke bepalingen. Dit is niet het door de Nederlandse regering beoogde resultaat.

Nederland als verweerder: inbreukprocedures

Uitspraak van het Hof van 3 maart 2011, Commissie/Nederland, zaak C-41/09
In deze inbreukprocedure tegen Nederland staat de vraag centraal of het verlaagde btw-tarief dat Nederland hanteert voor de levering, invoer en verwerving van paarden in strijd is met de Btw-richtlijn 2006/112. Volgens deze richtlijn is het verlaagde btw-tarief alleen toegestaan wanneer levende dieren "gewoonlijk bestemd zijn voor gebruik bij de bereiding van levensmiddelen". Duitsland en Frankrijk hanteren ook een dergelijk verlaagd tarief ten aanzien van paarden en hebben daarom geïntervenieerd aan de zijde van Nederland.
Het Hof moet in deze procedure bijgevolg bepalen of paarden "gewoonlijk bestemd zijn voor gebruik bij de bereiding van levensmiddelen" en dus onder het verlaagde btw-tarief kunnen vallen. Volgens het Hof doelt de Uniewetgever met het bijwoord 'gewoonlijk' op dieren die gebruikelijk en doorgaans bestemd zijn om te worden gebruikt in de menselijke en dierlijke voedselketen. Dit is met name het geval voor rundvee, schapen, geiten en varkens. Derhalve kunnen alle leveringen van dieren die tot deze soorten behoren aan het verlaagde tarief worden onderworpen. Paarden zijn echter 'gewoonlijk' niet bestemd voor gebruik bij de bereiding van levensmiddelen en vallen daarom niet in hun algemeenheid onder het verlaagde tarief. Hieruit volgt dat uitsluitend de levering van paarden met het oog op slachting voor gebruik bij de bereiding van levensmiddelen aan een verlaagd btw-tarief kan worden onderworpen. Het Hof concludeert dat Nederland de uit de Btw-richtlijn voortvloeide verplichtingen niet is nagekomen door een verlaagd btw-tarief toe te passen op alle leveringen van levende paarden ongeacht de bestemming ervan.

Uitspraak van het Hof van 8 september 2011, Commissie/Nederland, zaak C-279/08 P
Deze zaak betreft de hogere voorziening tegen de uitspraak van het Gerecht over het Nederlandse NOx-emissiehandelssysteem. Nederland heeft deze regeling in 2003 aangemeld bij de Commissie en heeft indertijd verzocht om een beschikking 'geen steun' af te geven. De Commissie kwalificeerde de regeling als staatssteun, maar keurde deze wel goed. Nederland is het niet eens met deze kwalificatie en stelt met succes beroep in bij het Gerecht. Volgens het Gerecht begunstigt de maatregel geen specifieke groep ondernemingen. Aangezien daarom niet aan alle voorwaarden voor staatssteun is voldaan, vernietigt het Gerecht de beschikking van de

Commissie. De Commissie stelt vervolgens beroep in tegen deze uitspraak. Nederland stelt incidenteel beroep in.
Volgens het Hof heeft de Commissie wel voldoende aangetoond dat de NOx-regeling ziet op een specifieke groep van grote industriële ondernemingen die in de handel tussen lidstaten actief zijn en een voordeel ontvangen dat niet voor andere ondernemingen beschikbaar is. Het argument van Nederland dat geen sprake is van een met staatsmiddelen bekostigd voordeel wordt door het Hof niet geaccepteerd. De ondernemingen genieten een voordeel doordat zij met de emissierechten boetes voor de overschrijding van emissieplafonds kunnen ontlopen. Een ander voordeel bestaat voor de ondernemingen uit de keuze die zij hebben tussen de kosten voor de verkrijging van emissierechten en de kosten van maatregelen ter vermindering van de uitstoot van NOx. Ook is het een extra voordeel dat deze ondernemingen alle emissierechten kunnen verhandelen en niet enkel de credits die aan het einde van het jaar beschikbaar zijn gekomen uit het positieve verschil tussen de feitelijke emissies en de toegestane emissies. Nederland heeft bovendien afstand gedaan van staatsinkomsten door de emissierechten niet in de markt te zetten of te veilen. De goedkeurende beschikking van de Commissie blijft ondanks deze uitspraak wel overeind.

Uitspraak van het Hof van 1 december 2011, Commissie/Nederland, zaak C-157/09
In Nederland is de uitoefening van het notarisambt voorbehouden aan Nederlanders. De Commissie start in 2006 een inbreukzaak tegen Nederland over dit nationaliteitsvereiste. In vergelijkbare inbreukzaken tegen andere lidstaten (zie zaak C-47/08 *Commissie/België*) heeft het Hof geoordeeld dat dergelijke nationaliteitsvereisten in strijd zijn met de vrijheid van vestiging (artikel 49 VWEU).
Het Hof bevestigt dit in deze uitspraak. Met notariële werkzaamheden wordt niet deelgenomen aan de uitoefening van openbaar gezag in de zin van artikel 51 VWEU. Deze werkzaamheden worden daarom niet aan de vrijheid van vestiging onttrokken. Het algemene belang om de rechtmatigheid en de rechtszekerheid van handelingen tussen particulieren te waarborgen, rechtvaardigt wel andere beperkingen die voortvloeien uit de specifieke kenmerken van de notariële werkzaamheden. Regelgeving over de aanstellingsprocedures die op notarissen van toepassing zijn, beperkingen van hun aantal en van hun territoriale bevoegdheid evenals specifieke stelsels voor beloning, onafhankelijkheid, onverenigbaarheden en onafzetbaarheid zijn daarom wel gerechtvaardigd mits deze noodzakelijk

zijn om de bovenstaande algemene belangen te waarborgen. Het Hof concludeert dat het Nederlandse nationaliteitsvereiste onverenigbaar is met de vrijheid van vestiging.

Nederland als interveniënt

Inbreukprocedures

Uitspraak van het Hof van 21 maart 2011, Commissie (ondersteund door o.a. Nederland)/ Oostenrijk, zaak C-28/09

Ter bescherming van de luchtkwaliteit moeten lidstaten ervoor zorgen dat de concentratie stikstofdioxide in de lucht de door de EU vastgestelde drempelwaarden niet overschrijdt. Om aan deze verplichting te voldoen, heeft Oostenrijk een rijverbod ingevoerd voor bepaalde vrachtwagens op de autosnelweg die Duitsland met Italië verbindt. De Commissie is van mening dat dit sectorale rijverbod het vrije verkeer van goederen beperkt en start een inbreukprocedure tegen Oostenrijk. In deze procedure hebben Nederland en Italië geïntervenieerd aan de zijde van de Commissie.

Het Hof bepaalt allereerst dat het door Oostenrijk ingestelde sectorale rijverbod een belemmering vormt van het vrij verkeer van goederen. Het feit dat er alternatieve routes en andere vervoerswijzen zijn om de betrokken goederen te transporteren, doet hier niet aan af. Het pleidooi van Oostenrijk dat dit verbod gerechtvaardigd zou zijn omdat deze maatregel dient ter bescherming van de gezondheid en het milieu, wordt door het Hof niet gehonoreerd. Oostenrijk had immers moeten onderzoeken of minder verregaande maatregelen mogelijk waren geweest. Aangezien een permanente snelheidsbeperking tot 100 km/u ook een potentiële vermindering van de stikstofdioxide-uitstoot op had kunnen leveren, welke mogelijkheid door Oostenrijk niet is onderzocht, komt het Hof tot de conclusie dat Oostenrijk de op haar rustende Unierechtelijke verplichtingen niet is nagekomen. Deze conclusie is in lijn met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Uitspraak van het Hof van 21 juli 2011, Zweden (ondersteund door o.a. Nederland)/My Travel en Commissie, zaak C-506/08 P

Deze zaak betreft het hoger beroep van de Zweedse regering tegen het arrest in de zaak T-403/05 waarin het Gerecht de weigering van de Commissie om touroperator My Travel toegang te verlenen tot documenten met interne discussies over de gevolgen van een eerder arrest gerechtvaardigd achtte. In dit eerdere arrest vernietigde het Gerecht de beschikking van de Commissie waarin deze een fusie tussen twee touroperators (Airtours, de voorganger van My Travel, en First Choice) had verboden.

Volgens het Hof vallen interne documenten van een EU-instelling onder de reikwijdte van de Openbaarheidsverordening 1049/2001. Ook interne documenten over de implicaties van een gerechtelijke uitspraak zijn in beginsel openbaar, tenzij één van de uitzonderingsgronden van de Openbaarheidsverordening van toepassing is. Voor een succesvol beroep op één van deze uitzonderingsgronden moet de betrokken EU-instelling echter concreet aangeven waarom toegang tot het gevraagde document zou leiden tot ondermijning van het te beschermen belang. Een onderbouwing in algemene termen, zoals die van de Commissie in het voorliggende geval, is daarbij volgens het Hof niet voldoende. Het Hof verwijst de zaak terug naar het Gerecht. Deze uitspraak is in overeenstemming met de Nederlandse inbreng in deze zaak.

Aansprakelijkheid EU

Uitspraak van het Gerecht van 23 november 2011, Jose Maria Sison/Raad, ondersteund door o.a. Nederland, zaak T-341/07

Deze zaak betreft een schadevergoedingsactie van de in Nederland woonachtige Filippijn Sison tegen de Raad. Sison is in oktober 2002 door de Raad op de EU-terrorismelijst geplaatst. Nadat het Gerecht op 30 september 2009 in zaak T-341/07 had vastgesteld dat Sisons plaatsing op deze lijst onrechtmatig was, heeft het zich nu uitgesproken over de schadevergoedingsclaim van Sison tegen de Raad.

Het Gerecht benadrukt dat vaststaat dat Sison onrechtmatig op de lijst is geplaatst. Dit feit is echter volgens het Gerecht niet genoeg om ook de aansprakelijkheid van de EU vast te stellen. Dit laatste is enkel mogelijk indien het gaat om een bijzonder ernstige schending van het Unierecht. Naar het oordeel van het Gerecht is hierbij bepalend of de Raad de grenzen van zijn beoordelingsbevoegdheid kennelijk en ernstig heeft overschreden.

Het Gerecht concludeert dat het in de situatie van Sison gaat om een onrechtmatigheid die een normaal voorzichtige en zorgvuldige overheid in overeenkomstige omstandigheden ook had kunnen begaan. Hierbij houdt het Gerecht uitdrukkelijk rekening met het belang van terrorismebestrijding door de Europese Unie. Deze uitspraak is in lijn met de Nederlandse inbreng in deze zaak.

EU-procesrecht

Beschikking van het Gerecht van 6 september 2011, Inuit e.a./Europees Parlement en Raad van de Europese Unie, ondersteund door o.a. Nederland, zaak T-18/10

Deze zaak betreft het beroep van de Inuit en andere zeehondenjagers en verwerkers van zeehondenproducten tot nietigverklaring van Verordening nr. 1007/2009 betreffende de handel in zeehondenproducten. Op grond van deze verordening mogen uitsluitend zeehondenproducten op de markt worden gebracht die afkomstig zijn van door de Inuit en andere inheemse gemeenschappen traditioneel voor hun levensonderhoud beoefende jacht. Het Gerecht gaat in deze zaak in op de betekenis van het begrip 'regelgevingshandelingen' in de zin van artikel 263(4) VWEU. De uitlegging van dit begrip is van belang nu sinds het Verdrag van Lissabon op regelgevingshandelingen onder omstandigheden minder zware ontvankelijkheidscriteria van toepassing zijn voor natuurlijke en rechtspersonen. Middels een grammaticale, historische en teleologische interpretatie komt het Gerecht tot het oordeel dat regelgevingshandelingen moeten worden begrepen als alle handelingen van algemene toepassing met uitzondering van wetgevingshandelingen. Natuurlijke of rechtspersonen kunnen enkel een vernietigingsberoep instellen tegen wetgevingshandelingen indien deze handelingen hen rechtstreeks en individueel raken. De verordening in deze zaak was vastgesteld op grond van artikel 95 EG (thans artikel 114 VWEU) onder de gewone wetgevingsprocedure. Overeenkomstig artikel 289 VWEU vormen de volgens de gewone wetgevingsprocedure vastgestelde rechtshandelingen wetgevingshandelingen. Het Gerecht concludeert dat het bestreden besluit een wetgevingshandeling en bijgevolg geen regelgevingshandeling is. Aangezien verzoekers niet zowel individueel als rechtstreeks geraakt zijn, oordeelt het Gerecht dat het beroep niet ontvankelijk is. Deze uitspraak komt overeen met het door Nederland bepleite standpunt.

Uitspraak van het Gerecht van 20 september 2011, Arch Chemicals e.a./Commissie ondersteund door o.a Nederland, gevoegde zaken T-75/04, T-77/04 tot en met T-79/04
Arch Chemicals e.a. zijn producenten van biociden en van werkzame stoffen die voorkomen in biociden. Zij verzoeken in 2004 om vernietiging van verschillende bepalingen van Commissieverordening 2032/2003 en om schadevergoeding voor de verliezen die zij lijden als gevolg van deze verordening. De verordening is een uitvoeringsmaatregel van de Biocidenrichtlijn 1998/8 en bevat verschillende bijlagen met werkzame stoffen die door de lidstaten in samenspraak met de industrie zijn geïdentificeerd. Stoffen die niet in bijlage I van de verordening voorkomen, mogen niet meer op de markt worden gebracht. Arch Chemicals heeft ook actieve substanties genotificeerd die vervolgens zijn opgenomen in bijlage II van de verordening.
Het Gerecht onderzoekt of verzoekers ontvankelijk zijn. Het Gerecht overweegt daarbij dat verzoekers niet individueel geraakt worden door de verordening. De omstandigheid dat verzoekers betrokken zijn geweest bij de identificatie van de in de bijlagen van de verordening opgenomen stoffen is hiervoor niet voldoende. Enkel indien het Unierecht voorschrijft dat bij het aannemen van een besluit een procedure wordt gevolgd waarin aan natuurlijke of rechtspersonen specifieke rechten worden toegekend, zoals het recht om gehoord te worden, kunnen deze personen rechtstreeks en individueel worden geraakt. Dit is hier echter niet het geval. De notificatie- en identificatieprocedure is niet bedoeld om procedurele rechten te waarborgen maar om substanties te identificeren die opgenomen moeten worden in de bijlagen van de verordening. Het beroep wordt derhalve niet ontvankelijk verklaard. Deze uitkomst is in overeenstemming met het door de Nederlandse regering ingebrachte standpunt.

Beschikking van het Gerecht van 21 september 2011, PPG en SNF/ECHA, ondersteund door o.a. Nederland, zaak T-268/10
Deze zaak betreft een door PPG en SNF SAS ingesteld beroep tot nietigverklaring van een op het internet gepubliceerd besluit van het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen (ECHA). Het geschil gaat over de berekening van de beroepstermijn voor op het internet gepubliceerde besluiten. De REACH-verordening 1907/2006 bepaalt namelijk dat handelingen van het ECHA in de regel slechts op internet worden gepubliceerd. Artikel 102, 1 lid 1 van het Reglement van de procesvoering van het Gerecht voorziet doorgaans in een beroepstermijn van 14 dagen na publicatie van het bestreden besluit in het *Publicatieblad van de EU*. Het Gerecht oordeelt echter dat dit artikel niet kan

worden toegepast op handelingen die niet in het *Publicatieblad* worden bekendgemaakt. Het Gerecht concludeert dat de beroepstermijn *in casu* overeenkomstig artikel 101, lid 1 onder a van het Reglement dient te worden berekend vanaf de dag na de publicatie van het besluit op het internet. Deze uitspraak sluit aan bij de zienswijze van de Nederlandse regering.

Adviezen

Advies van het Hof van 8 maart 2011, 1/09

In dit door de Raad verzochte advies spreekt het Hof zich uit over de verenigbaarheid met het Unierecht van de ontwerpovereenkomst tot oprichting van een Gerecht voor het Europees en het gemeenschapsoctrooi (hierna: Octrooigerecht).

Allereerst bevestigt het Hof dat het geen monopolie heeft op octrooirechtspraak aangezien procedures over octrooien gevoerd worden voor de nationale gerechtelijke instanties. Het Hof wijst echter wel op de autonomie van de EU-rechtsorde en het rechterlijk systeem dat daarbij hoort. De ontwerpovereenkomst voorziet namelijk dat het Octrooigerecht, dat buiten het institutionele en gerechtelijke kader van de Unie staat, prejudiciële vragen kan stellen aan het Hof wanneer de uitleg van het Unierecht in het geding is. Dit mechanisme ontneemt nationale gerechten echter de mogelijkheid om op octrooigebied prejudiciële verwijzingen aan het Hof voor te leggen en om het Unierecht toe te passen. Het Hof tekent hierbij eveneens aan dat beslissingen van het Octrooigerecht die het Unierecht zouden schenden niet het voorwerp van een niet-nakomingsprocedure zouden kunnen vormen en derhalve niet tot aansprakelijkheid van de lidstaten zouden kunnen leiden. Aldus oordeelt het Hof dat de ontwerpovereenkomst de bevoegdheden van de EU-instellingen en lidstaten die essentieel zijn voor het behoud van de aard en het recht van de Unie van karakter doet veranderen. De ontwerpovereenkomst is zodoende niet verenigbaar met het Unierecht. Deze conclusie wijkt af van het standpunt van de meerderheid van de interveniërende lidstaten, waaronder Nederland.

Doorhalingen en beschikkingen

Het Hof heeft in 2011 één beschikking gewezen in een zaak waaraan de Nederlandse regering heeft deelgenomen. Deze zaak wordt hieronder besproken.

Beschikking van het Hof van 10 juni 2011, Bibi Mohammad Imran, C-155/11 (Nederland, Rechtbank Zwolle) (PPU)
In deze prejudiciële spoedprocedure stelt de rechtbank Zwolle vragen over de verenigbaarheid van het Nederlandse 'basisexamen inburgering in het buitenland' met de Gezinsherenigingsrichtlijn 2003/86. De zaak gaat over een Afghaanse vrouw die naar Nederland wil komen om herenigd te worden met haar man en kinderen, die allen rechtmatig in Nederland verblijven. Zij is op grond van de Wet inburgering buitenland inburgeringsplichtig. Omdat zij het basisexamen niet heeft afgelegd, is haar verzoek tot voorlopig verblijf en tot gezinshereniging afgewezen. Naar aanleiding van nieuwe feiten en omstandigheden die in het kader van de beroepsprocedure naar boven zijn gekomen, heeft de Nederlandse regering mevrouw Imran alsnog een machtiging tot voorlopig verblijf gegeven. Tegen deze achtergrond oordeelt het Hof dat het hoofdgeding zonder voorwerp is geraakt. Daaruit volgt volgens het Hof dat geen uitspraak hoeft te worden gedaan over het prejudiciële verzoek. De zaak wordt per beschikking afgedaan.

Daarnaast is in 2011 één zaak doorgehaald (C-110/11 In 't Veld). Deze zaak betreft een prejudiciële verwijzing van de Hoge Raad over de uitlegging van titel II van de Sociale Zekerheidsverordening nr. 1408/71.

Uitspraken van het EVA-Hof

Arrest van het EVA-Hof van 26 juli 2011, Arnulf Clauder, zaak E-4/11 (Liechtenstein)
De Duitse Clauder woont in Liechtenstein. Hij ontvangt zowel een Duits als een Liechtensteins ouderenpensioen en heeft op basis van de Burgerschapsrichtlijn 2004/38 een permanent verblijfsrecht in Liechtenstein verkregen. Clauder wenst zijn Duitse vrouw, die eveneens afhankelijk is van sociale bijstand, over te laten komen naar Liechtenstein. De Liechtensteinse autoriteiten weigeren haar echter toe te laten, aangezien de heer Clauder niet beschikt over voldoende bestaansmiddelen en bijgevolg door haar komst een grotere belasting zal vormen voor het sociale bijstandsstelsel van Liechtenstein.

Aan het EVA-Hof wordt gevraagd in hoeverre gezinshereniging van een persoon die op basis van de Burgerschapsrichtlijn een permanent verblijfsrecht heeft en die afhankelijk is van sociale bijstand mag worden geweigerd indien het familielid in kwestie eveneens afhankelijk is van sociale bijstand. Hoewel artikel 16 van de Burgerschapsrichtlijn hier niets uitdrukkelijk over zegt, volgt volgens het EVA-Hof uit de systematiek en het doel van deze richtlijn dat ook een familielid van een persoon met een permanent verblijfsrecht een afgeleid verblijfsrecht heeft in de lidstaat waar deze persoon permanent verblijft, ook al is het familielid in kwestie eveneens afhankelijk van sociale bijstand. Deze uitspraak is niet in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Bijlagen

Bijlage 1 In 2011 gewezen arresten met Nederlandse inbreng, op nummer gesorteerd

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
T-75/04 & T-77 t/m 79/04	Arch Chemicals e.a.	EU-procesrecht, ontvankelijkheid
T-341/07	Sison / Raad	Aansprakelijkheid EU, terrorisme, bevriezing tegoeden, schadevergoeding
C-484/07	Pehlivan	Associatieverdrag Turkije
C-485/07	Akdas	Associatieverdrag Turkije
C-279/08 P	Commissie / Nederland	Mededinging, staatssteun (NOx)
C-436/08 & C-437/08	Haribo	Vrij verkeer van kapitaal, directe belasting van dividenden
C-506/08 P	Zweden / My Travel en Commissie	Toegang tot documenten
Advies 1/09	Adviesvraag Raad EU	Europees Octrooigerecht
C-28/09	Commissie / Oostenrijk	Vrij verkeer van goederen, sectoraal vervoersverbod
C-34/09	Ruiz Zambrano	Burgerschap
C-41/09	Commissie / Nederland	Btw, levende paarden
T-70/09	Nederland / Commissie	EFRO, forfaitaire correcties
C-109/09	Deutsche Lufthansa	Sociaal recht, gelijke behandeling
C-119/09	Société Fiduciaire	Vrij verkeer van diensten, accountants
C-157/09	Commissie / Nederland	Vrijheid van vestiging, nationaliteitsvereiste notarissen
C-161/09	Kakavetsos-Fragkopoulos	Vrij verkeer van goederen, krenten
C-165/09 t/m C-167/09	Stichting Natuur en Milieu e.a.	Milieu, emissieplafonds luchtverontreiniging

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-235/09	DHL Express	Intellectuele eigendom, gemeenschapsmerk
C-307/09 t/m C-309/09	Vicoplus e.a.	Vrij verkeer van personen, grensoverschrijdende uitzendarbeid
C-346/09	Denkavit Nederland	Landbouw, veterinairrechtelijke voorschriften
C-360/09	Pfleiderer	Mededinging, openbaarheid clementieprogramma's
C-372/09 & C-373/09	Josep Peñarroja	Vrij verkeer van diensten, gerechtsdeskundige-vertalers
C-384/09	Prunus	Vrij verkeer van kapitaal, onroerendgoedbelasting
C-397/09	Scheuten Solar Technology	Fiscaal recht, belastingvrijstelling
C-406/09	Realchemie	EEX-verordening
C-434/09	McCarthy	Burgerschap
C-445/09	IMC Securities	Mededinging, marktmanipulatie
C-483/09 & C-1/10	Gueye en Sanchez	Strafrecht, status slachtoffer in strafzaken
C-11/10	Marishipping	Douanewetboek
T-18/10	Inuit Tapiriit Kanatami	EU-procesrecht, ontvankelijkheid
C-69/10	Samba Diouf	Asiel en migratie, minimumnormen toekenning vluchtelingenstatus
C-70/10	Scarlet Extended	Intellectuele eigendom, auteursrecht, filterverplichting voor internetproviders
C-122/10	Ving Sverige	Consumentenbescherming, uitnodiging tot aankoop
C-126/10	Foggia	Vennootschapsrecht, 'zakelijke overwegingen', verliesverrekening
C-138/10	DP grup	Douanewetboek

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-139/10	Prism Investments BV	EEX-verordening, justitiële samenwerking
C-153/10	Sony Supply Chain Solutions	Douanewetboek
C-157/10	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ('BBVA')	Fiscaal recht, voorkoming dubbele belasting
C-187/10	Unal	Associatieverdrag Turkije
C-191/10	Rastelli	Vennootschapsrecht, insolventieverordening
C-196/10	Paderborner Brauerei	Douane-indeling: 'malt bier basis'
T-268/10	PPG en SNF / ECHA	EU-procesrecht, beroepstermijn ECHA-besluit
C-275/10	Residex capital IV CV	Mededinging, staatssteun
C-319/10 & C-320/10	X	Douane-indeling: gezouten kippenvlees
C-327/10	Lindner	EEX-verordening
C-366/10	The Air Transport Association of America e.a.	Milieu, emissierechten luchtvaart, EU rechtsorde
C-371/10	National Grid Indus	Fiscaal recht, exitheffingen
C-382/10	Albrecht e.a.	Consumentenbescherming, levensmiddelenhygiëne
C-384/10	Voogsgeerd	EVO-Verdrag
C-411/10 & C-493/10	N.S. en M.E.	Asiel en migratie
C-435/10	Van Ardennen	Sociaal recht, insolventie-uitkering, verplichte registratie als werkzoekende
C-507/10	X	Strafrecht, status slachtoffer in strafzaken
E-4/11	Clauder	Burgerschap, gezinshereniging
C-155/11	Mohammad Imran	Gezinshereniging, inburgering
C-256/11	Dereci e.a.	Burgerschap

Bijlage 2 Aanhangige zaken op 31 december 2011 met Nederlandse inbreng, op nummer gesorteerd

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
T-231/06	Nederland / Commissie	Staatssteun, publieke omroepen
T-76/07	El Fatmi / Raad	GBVB, terrorismebestrijding, bevriezing tegoeden
T-265/08	Duitsland / Commissie	Regionaal beleid, korting EFRO financiering
T-270/08	Duitsland / Commissie	Regionaal beleid, korting EFRO financiering
T-276/08	Al Aqsa/Raad	GBVB, terrorismebestrijding, bevriezing tegoeden
C-336/08	Reinke	Vergoeding ziektekosten buitenland
T-380/08	Nederland / Commissie	Toegang tot documenten
T-409/08	El Fatmi/Raad	GBVB, terrorismebestrijding, bevriezing tegoeden
T-90/09	Mojo Concerts e.a.	Staatssteun
T-97/09	Duitsland / Commissie	Regionaal beleid, korting EFRO financiering
C-269/09	Commissie / Spanje	Exitbelastingen, vrij verkeer van personen
C-298/09	Rani Slovakia	Vrij verkeer van diensten, uitzendbureaus
C-347/09	Duitsland / Commissie	Staatssteun (natuurgebieden)
C-348/09	Infusino	Vrij verkeer en verblijf van personen, burgerschap, overlevering
C-354/09	Gaston Schul	Douanewetboek
C-386/09	Briot	Arbeidscontracten voor bepaalde tijd
T-396/09	Milieudefensie / Commissie	Beroep tegen derogatie voor Nederland, luchtkwaliteits-doelstellingen (fijnstof)

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-453/09	Commissie / Duitsland	Btw, levende paarden
C-539/09 P	Al Aqsa/Raad	GBVB, terrorismebestrijding, bevriezing tegoeden
C-542/09	Commissie / Nederland	Studiefinanciering, woonplaatsvereiste
C-01/10	Salmeron Sanchez	Kaderbesluit status slachtoffer in strafprocedure
C-07/10	Kahveci	Associatieverdrag Turkije
C-09/10	Inan	Associatieverdrag Turkije
C-26/10	Belgische Petroleum Unie	Bijmengen biobrandstof in diesel
T-29/10 & T-33/10	ING / Commissie	Staatssteun
C-38/10	Commissie / Portugal	Exitbelasting
C-40/10	Iida	Burgerschap, artikel 21 VWEU, EU-Handvest, EVRM
C-86/10	Balaban	Non-discriminatie arbeid en beroep, ontslagbescherming
T-119/10	Nederland / Commissie	IRMA, EFRO, korting toegezegde steun
T-137/10	CBI	Staatssteun ziekenhuizen gewest Brussel
C-141/10	Commissie / Nederland	Boorplatformwerkers, discriminatie, sociale zekerheid
C-153/10	Sony	Douane-indeling ‘spelcomputer’
C-264/10	Kita	Europees Arrestatiebevel, overlevering
C-282/10	Dominguez	Arbeid, ziekteverlof, vakantie
C-292/10	G	EEX-verordening
C-334/10	X	Btw, verbouwingskosten

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-342/10	Commissie / Finland	Dividend op pensioenfondsen derde landen
C-347/10	Salemink	Sociale zekerheid, boorplatformwerkers
C-357/10 & C-359/10	Duomo Gpa e.a.	Overheidsopdrachten, aanbestedingen, diensten
C-360/10	Netlog / SABAM	Auteursrecht, filterverplichting, 'peer-to-peer file sharing' via internet
C-368/10	Commissie / Nederland	Aanbestedingen koffieautomaten, keurmerken
C-378/10	Vale	Vrijheid van vestiging, vennootschapsrecht
C-411/10 & C-493/10	NS	Asiel, Dublinverordening, mensenrechten
C-414/10	Société Véléclair	Btw, dubbele belastingheffing
C-455/10	Peeters-van Maasdijk	Sociale zekerheid, grensarbeiders/ woonlandbeginsel
C-484/10	Ascafor et Asidac	Bouwstoffenbesluit
C-498/10	X	Belasting, premies loon voor niet in Nederland woonachtige voetballers
C-502/10	Singh	Status vreemdeling
C-520/10	Lebara	Btw telefoonkaarten
C-550/10 P	Al Aqsa/Raad	GBVB, terrorismebestrijding, bevriezing tegoeden
C-558/10	Bourges-Maunoury et Heintz	Inkomstenbelasting-protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de EU
C-576/10	Commissie / Nederland (Doornakkers)	Overheidsopdrachten
C-578/10 t/m C-580/10	Van Putten e.a.	Belastingen, vrij verkeer van personen

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-584/10 P	Kadi II	Terrorisme, listing, bevriezing tegoeden
C-591/10	Littlewoods retail	Btw, procedurele autonomie
C-594/10	Van Laarhoven	Btw-aftrek, dienstauto
C-600/10	Commissie / Duitsland	Fiscale behandeling pensioenfondsen
C-617/10	Akerberg Fransson	Strafrecht, ne bis in idem, EVRM, EU-Handvest
C-619/10	Trade Agency	EEX-verordening
C-620/10	Kastrati e.a.	Dublinverordening, intrekking asielverzoek
T-16/11	Nederland / Commissie	Forfaitaire korting landbouwsubsidie, aardappelzetmeel
C-31/11	Scheunemann	Vennootschapsrecht
C-35/11	Test Claimanst FII Group Litigation	Vennootschapsrecht
C-42/11	Lopes da Silva	Uitzetting, burgerschap
C-44/11	Deutsche Bank	Btw bankdiensten
C-49/11	Content Services	Consumentenbescherming, begrip ‘duurzame drager’
C-64/11	Commissie / Spanje	Exitbelasting
C-65/11	Commissie / Nederland	Btw, moeiende topholdings
C-71/11 & C-99/11	Yen Z	Kwalificatierichtlijn, vluchteling, vrijheid van godsdienst
C-79/11	Giovanardi	Kaderbesluit status slachtoffer in strafprocedure
C-83/11	Rahman	Burgerschapsrichtlijn 2004/38
C-106/11 & C-110/11	Bakker e.a.	Inkomstenbelasting
T-112/11 & T-113/11	Schutzgemeinschaft Milch	Geografische bescherming kaas (Edam en Gouda)

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-114/11	Notermans-Bodderberg	BPM, vrij verkeer van personen
C-133/11	Folien Fischer et Fofitec	EEX-verordening
C-138/11	Compass Datenbank	Databank, misbruik machtspositie
C-149/11	Leno Merken	Merkenrecht
C-170/11	Lippens	Verordening bewijsvoering, getuigenverhoor
C-171/11	Fratelli Bo	Vrij verkeer van kapitaal: vrijwillig keurmerk
C-197/11	Libert e.a.	RO, grondpolitiek, dienstenrichtlijn
T-208/11	LTTE/Raad	Terrorisme, listing, bevriezing tegoeden, Tamil tijgers
C-221/11	Demirkan	Associatieverdrag Turkije
C-227/11	Danzas	Douane-indeling
C-231/11	Fortuna e.a.	Vrij verkeer van kapitaal, kansspelen
C-248/11	Nilas e.a.	Richtlijn Financiële Markten, begrip gereglementeerde markt
C-259/11	DTZ Zadelhoff	Btw, vennootschapsrecht
C-261/11	Commissie / Denemarken	Exitbelasting
C-274/11	Spanje / Raad	Gemeenschapsoctrooi, nauwere samenwerking
C-277/11	MM	Kwalificatierichtlijn
C-291/11	TNT Freight management	Douane-indeling
C-292/11 P	Commissie / Portugal	Bevoegdheid Commissie dwangsom
C-299/11	Vlaardingen	Btw, onroerend goed
C-301/11	Commissie / Nederland	Exitbelasting
C-326/11	Komen	Btw-heffing ('vernieuwbouw')
T-343/11	Nederland / Commissie	EOGFL forfaitaire korting landbouwsubsidie, groente en fruit

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-355/11	Brouwer	Aanlijnen kalveren, GLB
C-356/11 & C-357/11	O en S	Gezinshereniging, bestaansmiddelen
C-361/11	Hewlett Packard	Douane-indeling, Multifunctional Printers
T-368/11	PPG / Commissie	REACH-verordening
C-375/11	Belgacom	Machtigingsrichtlijn, extra heffing gebruiksrechten radiofrequenties
C-399/11	Melloni	EAB, EU-Handvest
C-430/11	Sagor	Terugkeer richtlijn strafbaarstelling illegaliteit, boetes
C-443/11	Jeltes	Grensarbeid, werkloosheidsuitkering, woonplaatsvereiste
C-457/11 & C-460/11	Wort	Auteursrecht
C-466/11	Currà e.a.	EU-Handvest, schadevergoeding WOII
C-473/11	Commissie / Nederland	Btw reisbureaus
C-475/11	Konstantinides	Vrij verkeer van diensten
C-476/11	Kristensen	Gelijke behandeling, leeftijdsdiscriminatie
C-500/11	Fruition Po	GO groente en fruit
C-502/11	Vivaio dei Mollini	Overheidsopdrachten
T-503/11	Al Aqsa	GBVB, terrorismebestrijding, bevriezing tegoeden
C-518/11	UPC	Telecom, mededinging
C-523/11	Prinz	Studiefinanciering, woonplaatsvereiste 3 uit 6
C-524/11	Lowlands Design	Douane-indeling ‘baby slaapzak’
C-539/11	Ottica New Line	Vrijheid van vestiging, vrij verkeer van diensten, volksgezondheid

Zaaknr.	Partijen	Trefwoorden
C-540/11	Levy en Sebag	Dubbele belasting, dividend
C-542/11	Codirex	Douane-indeling
C-543/11	Woningstichting Maasdriel	Btw-vrijstelling, onbebouwd terrein, sloop
C-635/11	Commissie / Nederland	Grensoverschrijdende fusies kapitaalvennootschap

Bijlage 3 Statistieken van de Nederlandse inbreng bij de Europese Hoven in 2011

De onderstaande grafiek is een numerieke weergave van de in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht besproken zaken voor de Europese hoven. Het gaat om zaken waarin in 2011 uitspraak is gedaan en waaraan de Nederlandse regering een bijdrage heeft geleverd.

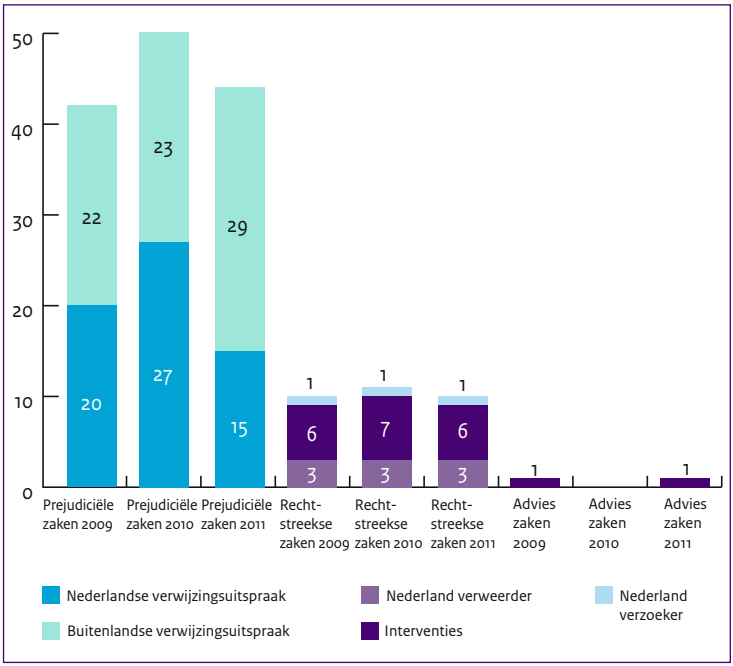

Zoals blijkt is uit de bovenstaande grafiek, heeft de Nederlandse regering deelgenomen aan 44 prejudiciële zaken en aan 10 rechtstreekse zaken die in 2011 afgedaan zijn. Tevens heeft de Nederlandse regering geïntervenieerd in één advies.

Het Hof heeft in 2011 in totaal 638 zaken afgedaan, tegen 574 in 2010 en 588 in 2009. Het ging in 2011 om 423 prejudiciële zaken en om 81 rechtstreekse zaken. Het Gerecht heeft in 2011 in totaal 714 zaken afgedaan. In 2010 waren dit er 527 en in 2009 deed het Gerecht uitspraak in 555 zaken.

De onderstaande grafiek toont de relatieve bijdrage van de Nederlandse regering in prejudiciële zaken voor het EU-Hof van Justitie. Per jaar wordt de verhouding weergegeven tussen de afgedane prejudiciële zaken waaraan Nederland heeft deelgenomen en het totaal aantal prejudiciële zaken dat door het Hof is afgedaan.

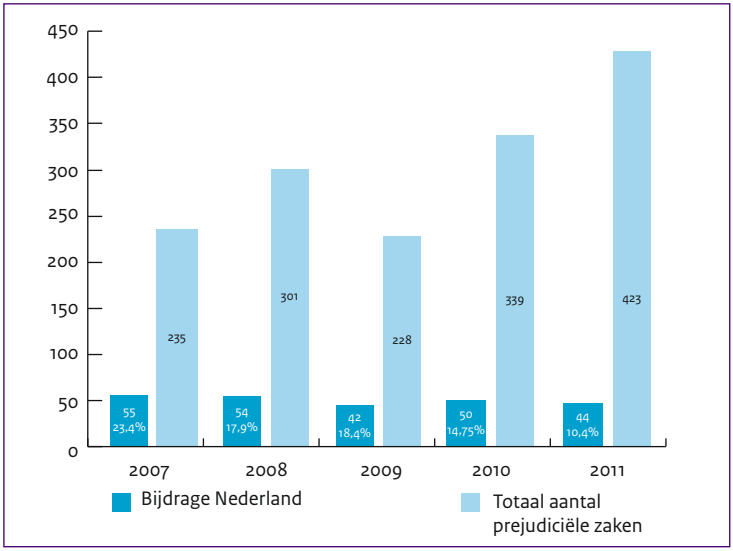

Uitgave: Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directie: Juridische Zaken/ Europees Recht
Redactie: Clio Zois
Foto omslag: Hof van Justitie van de Europese Unie
Opmaak: vijfkeerblauw.nl Rijswijk
www.minbuza.nl | maart 2012